

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2015

Adam Bielawski

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Adam Bielawski

**Skotská národní strana
a její postavení po roce 1999**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Adam Bielawski**

Vedoucí práce: **prof. PhDr. Blanka Říhová, CSc.**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

BIELAWSKI, Adam. *Skotská národní strana a její postavení po roce 1999*. Praha, 2014. 58 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí práce prof. PhDr. Blanka Říchová, CSc.

Abstrakt

Bakalářská práce „Skotská národní strana a její postavení po roce 1999“ pojednává o vývoji a pozici Skotské národní strany od jejího vzniku v roce 1934 s důrazem na období po roce 1999, kdy vznikl skotský parlament. Zkoumáno je postavení této strany v politickém systému Spojeného království a Skotska a snaha o prosazování jejího hlavního cíle v podobě skotské nezávislosti. Základním měřítkem pro hodnocení úspěšnosti strany jsou výsledky ve volbách a účast na politickém rozhodování. Autor se zabývá faktory ovlivňujícími celkový obraz strany, např. ideologií, vnitřní situací, osobou lídra a dalšími. Důležitou částí textu je práce se stranickými materiály jako jsou předvolební či vládní programy. Závěrečná část práce je věnována referendu o nezávislosti, které proběhlo v září roku 2014.

Abstract

The bachelor's thesis „Scottish National Party and its position after 1999“ discusses the development and status of the Scottish National Party since its foundation in 1934 with emphasis on period after the emergence of the Scottish Parliament in 1999. The thesis is focused on the position of the party in political systems of the United Kingdom and Scotland and its efforts to enforce the primary goal of Scottish independence. The basic measures of party's success are election results and participation in decision-making. The author examines the factors influencing the overall image of the party such as ideology, internal situation, party leader, etc. Study of the party documents, such as election manifestos and government programs, is important part of the paper. The last chapter is about independence referendum, which was held in September 2014.

Klíčová slova

Skotská národní strana, SNP, Skotsko, nezávislost, referendum, devoluce, skotský parlament, volby

Keywords

Scottish National Party, SNP, Scotland, independence, referendum, devolution, Scottish Parliament, elections

Rozsah práce: 111 029 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

Praha 13. 5. 2015

Adam Bielawski

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce prof. PhDr. Blance Říchové, CSc. za cenné rady při zpracovávání práce.

Poděkování patří také Tomáši Brzákovi za pomoc při formátování textu.

Institut politologických studií
Projekt bakalářské práce

Téma: Skotská národní strana a její postavení po roce 1999
Autor: Adam Bielawski
Obor a ročník: Politologie a mezinárodní vztahy, 2. ročník
Vedoucí práce: prof. PhDr. Blanka Říchová, CSc.
Datum odevzdání: 7. června 2014

Skotská národní strana (Scottish National Party, SNP) je sociálně-demokratická politická strana hájící od roku 1967 skotské národní zájmy v britském parlamentu. V Dolní sněmovně momentálně drží 6 z 59 „skotských“ křesel, z tohoto hlediska je tedy její postavení a vliv pouze marginální. Zcela jinou roli hraje SNP ve skotském parlamentu. Jeho ustavení v roce 1999 bylo jedním z výsledků procesu devoluce, který je charakteristickým jevem britského politického systému druhé poloviny 20. století. Volby do skotského parlamentu zatím proběhly v letech 1999, 2003, 2007 a 2011 a SNP vždy získala alespoň 20% mandátů. Po posledních volbách obsadila SNP dokonce 69 ze 129 parlamentních míst a dokázala tak sestavit většinovou jednobarevnou vládu. Díky této silné pozici se podařilo Skotské národní straně prosadit návrh zákona o referendu, které proběhne v září letošního roku. Skotové v něm budou odpovídat na otázku *Mělo by být Skotsko nezávislou zemí?* Právě snaha o skotskou nezávislost determinuje politiku SNP již od jejího založení v roce 1934. Kvůli tomuto úsilí bývá strana označována za nacionalistickou.

Cílem práce je zachytit vývoj a postavení Skotské národní strany od jejího založení s důrazem na postdevoluční období po roce 1999, kdy se straně podařilo vybudovat si poměrně silnou pozici. Primárně by se mělo jednat o jedinečnou případovou studii analyzující pozici strany ve skotském politickém systému a její zařazení z hlediska typologie stranických systémů. Práce by měla ve finální podobě podat ucelený náhled na vývoj daného politického subjektu a přinést odpovědi na následující otázky: Jaké je a jak se měnilo postavení Skotské národní strany v daném systému? Je její postavení natolik silné, aby dokázala prosadit skotskou nezávislost a další politické cíle? Jakou roli hrála SNP v přípravě referenda? Text se bude opírat se o širokou škálu odborné literatury vztahující se k tématu (viz Seznam relevantní literatury) a právě interpretace těchto materiálů by měla být pro práci stěžejní. Důležité bude též

studium obsahu stranických a vládních dokumentů (v podobě manifestů, volebních programů apod.) a mediálního obrazu strany.

První část práce by měla být zaměřena na deskripci historického vývoje SNP v průběhu 20. století s důležitými milníky v podobě devolučních referend na konci 70. a 90. let. Druhá část bude věnována zkoumání pozice a síly strany především na regionální úrovni, a to v jednotlivých čtyřletých volebních obdobích. Právě období voleb a předvolební rétorika nabízí veřejnosti detailní náhled na názorové postavení a ideové vyhranění strany a je tak možné pozorovat a zachytit případné změny. Dále by zde měl být představen politický prostor, ve kterém se SNP pohybuje – tedy skotský parlament a vláda. Tématem závěrečné části bakalářské práce bude zářijové referendum, považované za vrchol skotských snah o nezávislost, jeho příprava pod taktovkou SNP a průběh. Právě výsledek referenda přinese odpověď na zásadní otázku celé práce – zdali je pozice Skotské národní strany natolik silná, aby dokázala prosadit myšlenku skotské nezávislosti. Podle výsledku referenda bude následovat nástin budoucnosti samostatného Skotska, případně budoucnosti Skotska jako součásti Spojeného království.

Předpokládaná osnova práce

VZNIK A VÝVOJ STRANY DO ROKU 1999

Vznik SNP

Vývoj do 60. let 20. stol.

70. léta a referendum 1979

80., 90. léta a referendum 1997

SNP PO ROCE 1999

Skotský parlament, vláda a volební systém

SNP v opozici

1999 – 2003

2003 – 2007

Menšinová vláda SNP 2007 – 2011

Většinová vláda SNP po roce 2011

Pozice SNP ve stranicko-politickém systému

REFERENDUM 2014

Příprava referenda

Průběh a výsledky referenda

Budoucnost Skotska

Seznam relevantní literatury

V rámci české literatury je téma Skotské národní strany zpracováváno především v souhrnných pracích týkajících se politických stran:

- STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998, 201 s. ISBN 80-85959-32-1.
 - Strmiska se zde věnuje zasazení skotského stranicko-politického systému do britského aparátu, mimo SNP tedy i skotským pobočkám Labour Party a Konzervativní strany. Dále popisuje vývoj SNP především v 80. a 90. letech.
- DANČÁK, Břetislav a Petr FIALA. *Nacionalistické politické strany v Evropě*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 1999, 169 s. ISBN 80-210-2247-7.
 - V této knize se SNP a problematice skotského nacionalismu věnuje Jiří Kohoutek. Stručně nastiňuje historii SNP a skotského nacionalismu, vztah SNP k integračním seskupením (NATO, EU), organizaci strany a její ideologii.
- STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus: pojetí a typologie evropských regionálních stran a regionálních stranických soustav*. Vyd. 1. Brno: AP, 2005, 143 s. ISBN 80-902652-5-1.
- STRMISKA, Maxmilián, Vít HLOUŠEK, Lubomír KOPEČEK a Roman CHYTILEK. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 727 s. ISBN 80-7367-038-0.

Skotské národní straně a problematice skotského politického systému jsou věnovány tyto publikace a články:

- LYNCH, Peter. *SNP: the history of the Scottish National Party*. Cardiff: Welsh Academic Press, c2002, vi, 267 s. ISBN 1-86057-004-6.
 - Zde se Lynch zaměřuje na vývoj SNP od jejího založení do roku 2002, hlavně na politické priority strany a otázku jejího vnitřního fungování.
- From Social Democracy back to No Ideology? - The Scottish National Party and Ideological Change in a Multi-level Electoral Setting. Lynch, Peter. *Regional and Federal Studies*. 19, č. 4–5 (October–December 2009)
 - V tomto článku Lynch popisuje ideologickou pozici SNP od jejího založení po rok 2009.
- LYNCH, Peter. *Scottish Government and Politics: An Introduction*. Edinburgh University Press Ltd., 2001, 226 s. ISBN 0-7486-1287-4.
 - Tato učebnice mapuje vznik skotského parlamentu v roce 1999 a jeho vliv na politiku a politické aktéry jako jsou média, politické strany, místní samosprávné úřady, nátlakové skupiny a voliči obecně.

- CAIRNEY, Paul. *The Scottish political system since devolution: from new politics to the new Scottish government*. Luton, Bedfordshire, England: Andrews UK, 2012, 1 v. (unpaged). ISBN 9781845402020.
- MCGARVEY, Neil a Paul CAIRNEY. *Scottish politics: an introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008, xix, 315 s. ISBN 978-1-4039-4328-6.
- HASSAN, Gerry. *The modern SNP: from protest to power*. Edinburgh: Edinburgh University Press, c2009, x, 230 p.
- KASÁKOVÁ, Zuzana. Future prospects of Scotland. *Studia territorialia*. 2009, roč. 9, č. 6, s. 65-96.
 - Zuzana Kasáková se SNP věnuje také ve své dizertační práci: KASÁKOVÁ, Zuzana. *Vliv devoluce na politiku a fungování Skotské národní strany*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. 281 s. Vedoucí práce Lenka Rovná.

Manifesty a dokumenty vydané samotnou Skotskou národní stranou:

- *Scotland's Party. Manifesto for the Scotland's Parliament Elections 1999*. Edinburgh: Scottish National Party, 1999. 37 s.
- *The Complete Case for a Better Scotland*. Edinburgh: Scottish National Party, 2003. 30 s.
- *It's Time to Move Forward. Manifesto 2007*. Edinburgh: Scottish National Party, 2003. 73 s.
- *Re-elect a Scottish Government Working for Scotland. Scottish National Party Manifesto 2011*. Edinburgh: Scottish National Party, 2011. 42 s.
- *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Country*. Edinburgh: Scottish National Party, 2013

Ke studiu britského politického systému včetně procesu devoluce jsou vhodné tyto české publikace:

- DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Základní modely demokratických systémů: komparace politických systémů*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2008, 255 s. ISBN 978-80-245-1357-7.
 - Kapitulu týkající se Spojeného království zpracovala prof. Blanka Říchová, která se věnuje se otázce devoluce ve Skotsku podrobně věnuje např. v článku *Skotsko na cestě k autonomii: Skotsko na cestě k autonomii*. Říchová, Blanka. *Politologická revue*. 4, č. 2, (1998,) s. 54-75
- ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?* Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 280 s. ISBN 80-86429-27-x.

Obsah

Seznam použitých zkratk	3
Úvod	4
1 Vznik a vývoj SNP do prosazení devoluce	7
1.1 Organizace prosazující skotskou samosprávu a založení SNP	7
1.1.1 Pojem samospráva a SHRA	7
1.1.2 Národní liga Skotů	7
1.1.3 Národní strana Skotska	8
1.1.4 Sloučení NPS a Skotské strany	8
1.1.5 Založení SNP	9
1.1.6 Předválečné a válečné období	9
1.1.7 Volby 1935	10
1.1.8 Vnitrostranická situace	10
1.2 Vývoj v poválečném období do konce 50. let	11
1.2.1 Volby 1945, 1950, 1951 a 1955	11
1.2.2 Volby 1959	11
1.2.3 Petice <i>Scottish Covenant</i> a krádež Kamene osudu	11
1.2.4 Vnitřní štěpení	12
1.3 60. a 70. léta – průlom, růst a propad SNP	13
1.3.1 Volby 1964 a 1966	13
1.3.2 Důvody úspěchu	13
1.3.3 Členská základna a financování strany	14
1.3.4 Politický program	14
1.3.5 Postoj velkých stran	14
1.3.6 Volby 1970	15
1.3.7 Ropná kampaň a doplňovací volby	15
1.3.8 Dvojí volby roku 1974	15
1.3.9 Devoluční zákony	16
1.3.10 Referendum 1979	17
1.3.11 Volby 1979	17
1.4 Hledání nové identity - 80. léta	18
1.4.1 Vnitřní štěpení – <i>79 Group</i>	18
1.4.2 Volby 1983	19
1.4.3 Politická témata SNP	19
1.4.4 Volby 1987	19
1.4.5 Nezávislost v Evropě	20
1.5 Proměna SNP v 90. letech pod vedením Alexe Salmonda	20
1.5.1 Volba nového předsedy	20
1.5.2 Volby 1992	20
1.5.3 Média	21
1.5.4 Profesionalizace a modernizace	21
1.6 Prosazení devoluce	22
1.6.1 Volby 1997	22
1.6.2 Postoj SNP k devoluci	23
1.6.3 Referendum 1997	23
2 SNP po roce 1999	25
2.1 Skotský parlament	25
2.1.1 Pravomoci skotského parlamentu	25
2.1.2 Legislativní proces	25
2.1.3 Volební systém	26
2.2 SNP jako nejsilnější opoziční strana	26

2.2.1	Politický program.....	26
2.2.2	Volby 1999	27
2.2.3	Průběh předvolební kampaně.....	27
2.2.4	Vláda	28
2.2.5	Pozice SNP.....	28
2.2.6	Změna předsedy	28
2.2.7	Britské parlamentní volby 2001	29
2.2.8	Postavení ve Westminsteru	29
2.2.9	<i>West Lothian Question</i> a nadhodnocení skotské reprezentace.....	30
2.2.10	Vnitrostranická situace.....	31
2.2.11	Návrh ústavy Skotska	31
2.2.12	Kampaň před volbami 2003	31
2.2.13	Volby 2003	32
2.2.14	Příčiny neúspěchu a pozice předsedy	33
2.2.15	Volba nového předsedy	33
2.2.16	Britské parlamentní volby 2005	34
2.2.17	Pozice SNP ve druhém funkčním období skotského parlamentu	34
2.2.18	Otázka ropy – McCroneova zpráva	35
2.2.19	Program a kampaň pro volby 2007	35
2.3	Menšinová vláda SNP 2007 - 2011	36
2.3.1	Volby 2007	36
2.3.2	Ustavení menšinové vlády	36
2.3.3	Složení vládního kabinetu	37
2.3.4	Prosazování zákonů v parlamentu.....	37
2.3.5	Nezávislost a Národní debata.....	39
2.3.6	Choosing Scotland's Future.....	39
2.3.7	Reakce a odložení referenda	40
2.3.8	Změny ve vládním kabinetu.....	40
2.3.9	Volby do Evropského parlamentu 2009	40
2.3.10	Volby do britského parlamentu 2010	41
2.3.11	Program a kampaň pro volby 2011	41
2.4	Většinová vláda SNP od roku 2011	42
2.4.1	Volby 2011	42
2.4.2	Změny v kabinetu a vládní program	42
3	Referendum o nezávislosti Skotska 2014	44
3.1	Přípravy referenda a kampaň.....	44
3.1.1	Úvodní kroky	44
3.1.2	Yes Scotland a Better Together	44
3.1.3	Edinburská dohoda a další významné momenty příprav referenda	45
3.1.4	Scotland's Future	45
3.1.5	Důležitá témata nezávislosti.....	46
3.2	Výsledek referenda a důsledky	46
3.2.1	Výsledek	46
3.2.2	Reakce prvních ministrů	47
3.2.3	Bezprostřední důsledky.....	47
	Závěr	48
	Seznam použité literatury.....	52
	Monografie.....	52
	Vědecké články, dizertační práce	53
	Vládní a stranické dokumenty, zákony	53
	Internetové zdroje a zprávy	54

Seznam použitých zkratk

AMS	Additional Member System („systém přidaného člena“ - smíšený volební systém)
BBC	British Broadcasting Corporation
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
NATO	North Atlantic Treaty Organizastion (Severoatlantická aliance)
NPS	National Party of Scotland (Národní strana Skotska)
OSN	Organizace spojených národů
SDP	Social Democratic Party (Sociálně demokratická strana)
SHRA	Scottish Home Rule Association (Skotská asociace pro samosprávu)
SNL	Scots National League (Národní liga Skotů)
SNP	Scottish National Party (Skotská národní strana)
SP	Scottish Party (Skotská strana)
UK	United Kingdom (Spojené království)
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

Úvod

V roce 2014 proběhlo ve Skotsku první referendum o nezávislosti. Jeho uspořádání bylo iniciativou Skotské národní strany (*Scottish National Party*, SNP), která v tom samém roce slavila výročí osmdesáti let od založení. SNP je politická strana, která hájí skotské národní zájmy v britském a od roku 1999 i ve skotském parlamentu. Jejím hlavním cílem je získání nezávislosti, díky čemuž je tradičně označována za nacionalistickou, případně separatistickou stranu. V průběhu dvacátého století se ideologicky pohybovala nalevo od politického středu, dnes sama sebe označuje za stranu sociálně demokratickou. (SNP, 2015)

Jakožto regionální strana působící na celobritské úrovni se začala výrazněji prosazovat až v 60. letech a i poté pro ni bylo velmi obtížné zanechat výraznější stopu ve specifickém britském politickém systému, kterému dominují dvě velké strany. Změna přišla na konci 20. století s aplikací devoluce, procesu přenesení části politických kompetencí na regionální instituce. V případě Skotska to znamenalo vytvoření skotského parlamentu, čímž se pro SNP otevřel nový politický prostor, kde má větší možnost prosadit své cíle. Pozice Skotské národní strany v období po zahájení devoluce je hlavním tématem této bakalářské práce.

Cílem práce je podat ucelený náhled na historický vývoj strany a její postavení, zvláště pak v postdevolučním období. Text by měl detailně analyzovat danou problematiku a přinést odpovědi na tyto otázky: Jaké je a jak se měnilo postavení SNP v politickém systému Skotska a Spojeného království? Dokázala si strana vybudovat dostatečně silnou pozici, aby prosadila své politické cíle včetně nezávislosti Skotska? Jakou roli hrála SNP v přípravě referenda?

Práce je chronologicky strukturována do tří částí. V úvodní části je popsán historický vývoj SNP ve 20. století, za hraniční body můžeme považovat roky 1934 (založení SNP) a 1999 (založení skotského parlamentu), nicméně práce se stručně věnuje i vývoji organizací, jejichž postupným slučováním SNP vznikla. Text této části mapuje prosazování SNP v britském politickém systému, její úspěchy a neúspěchy v jednotlivých obdobích a vnitrostraničnou situaci. Druhá část bezprostředně navazuje na první a zkoumá postavení SNP po vzniku regionálních politických institucí. V úvodu této části je popsán rozebrán parlament, včetně legislativního procesu a volebního systému. Text je dále rozdělen do tří bloků – období ohraničené roky 1999 a 2007, kdy SNP po dobu dvou funkčních období skotského parlamentu stála v opozici, období let 2007 – 2011, kdy SNP těsně vyhrála volby a sestavila menšinovou vládu a období po

volbách v roce 2011, charakterizované většinovou vládou skotských nacionalistů. Závěrečná část práce se věnuje přípravám a průběhu referenda o nezávislosti konaného v roce 2014.

Skotské národní straně, potažmo tématu skotského nacionalismu, skotské politiky a devoluce se věnuje široká škála odborných textů. V česky psané literatuře se SNP objevuje v několika souhrnných pracích týkajících se politických stran, např. Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Skotsko od Maxmiliána Strmisky či Nacionalistické politické strany v Evropě (kapitolu o SNP a skotském nacionalismu zde zpracoval Jiří Kohoutek). Oba tyto texty se stručně věnují vzniku a historii strany ve 20. století, její ideologii, organizaci a postavení v britském stranickém systému a nabídly autorovi této práce vůbec první ucelenější náhled na SNP. Devoluci a SNP se detailně věnuje dizertační práce Zuzany Kasákové. SNP, jako relevantní člen britské stranické rodiny, má své místo také v literatuře o britském politickém systému, autor využil knihu Kdo vládne Británii? od Lenky Rovné a učebnici Komparace politických systémů. Základní modely demokratických systémů, kde kapitulu o Spojeném království zpracovala Blanka Říchová. Profesorka Říchová je také autorkou článku Devoluce na britský způsob aneb Skotsko na cestě od nezávislosti, který je v této práci citován.

Z textů zahraničních autorů jsou zde využity práce Petera Lynche (The History of the Scottish National Party, From Social Democracy back to No Ideology? The Scottish National Party Ideological Change in a Multi-level Electoral Setting), Murraye Pittocka (Scottish Nationality), Gerryho Hassana a dalších autorů (The Modern SNP: From Protest to Power), Jacka Branda (The National Movement in Scotland), Jamese Mitchella (The Scottish National Party: Transition to Power), Russella Deacona a Alana Sandryho (Devolution in the UK), Michaela O'Neill (Devolution and British Politics), Charlie Jefferyho a kolektivu autorů (The Scottish Parliament 1999-2009: The First Decade) a některých dalších. Mezi nejvíce využitě zdroje patří monografie Petra Lynche detailně se zabývající historií SNP, jejími volebními výsledky i vnitrostranickou situací, a dále kniha kolektivu autorů pod vedením Gerryho Hassana, využity jsou především kapitoly o působení ve skotském a britském parlamentu.

Důležitým zdrojem pro zpracování především nedávných událostí byly články webu zpravodajské služby BBC a také zprávy z webů různých britských a skotských médií (The Guardian, Daily Mail, The Herald, The Daily Telegraph, televize Sky a další). Využity byly také webové stránky obsahující výsledky voleb a předvolební

programy (electionresources.com, politicsresources.net). V neposlední řadě je také třeba zmínit dokumenty vydané samotnou SNP, případně její vládní dokumenty – politické programy, návrh ústavy, bílé knihy, atd. Jejich analýza tvoří podstatnou část práce.

Osnova závěrečné práce se mírně odlišuje od schváleného projektu, došlo k úpravě rozdělení kapitol tak, aby bylo dosaženo větší logické návaznosti textu. Některé kapitoly byly také záměrně vypuštěny, jelikož jejich předpokládaný obsah se nevztahoval přímo k tématu práce a uměle by navyšoval již takto výrazný rozsah bakalářské práce.

1 Vznik a vývoj SNP do prosazení devoluce

1.1 Organizace prosazující skotskou samosprávu a založení SNP

Vznik Skotské národní strany se datuje do roku 1934, kdy se v této politické straně seskupily různé organizace a hnutí, které spojovala snaha o změnu postavení skotského národa v rámci Spojeného království. Do popředí zájmu se toto téma dostalo po konci první světové války, v průběhu 20. let vzniklo několik organizací prosazujících skotskou samosprávu (*Home Rule*), nicméně žádná z nich nedosáhla výraznějšího úspěchu. Politická situace meziválečného období příliš nenahrávala skotskému nacionalismu – historické události, kterými byly např. nastolení versailleského systému či odtržení Irska od Británie nevytvořily prostředí příhodné k dosažení skotské samosprávy postrádající výraznější podporu veřejnosti. Naopak, britská politická scéna byla vůči projevům skotského nacionalismu v období ekonomické krize a nestability v kontinentální Evropě lhostejná, až nepřátelská. (Lynch, 2002, s. 26)

1.1.1 Pojem samospráva a SHRA

Nad pojmem „skotská samospráva“ neexistovala napříč národním hnutím jednota – omezená devoluce, status dominia v rámci britského impéria, úplná nezávislost – pro různé skupiny znamenala něco jiného. Stejně tak nebyla shoda nad způsobem dosažení těchto politických cílů. V roce 1918 byla obnovena *The Scottish Home Rule Association* (SHRA), která původně vznikla již v 80. letech 19. století s cílem navrhnout vytvoření skotského parlamentu a plánem zajištění role Skotska v impériu s ohledem na dění týkající se Irska. Za její obnovou stál labourista Roland Muirhead, jehož organizační schopnosti a finanční podpora byly pro asociaci nezbytné. Hlavním cílem SHRA bylo prosadit *Home Rule*, asociaci se však podařilo dosáhnout pouze dílčích úspěchů – sepsání petice požadující samosprávu a její zaslání americkému prezidentu Wilsonovi, organizování veřejných setkání a debat ohledně skotské budoucnosti, a podobně.

1.1.2 Národní liga Skotů

V roce 1920 vznikla Národní liga Skotů (*The Scots National League*, SNL), nejprve jako skupina zabývající se skotskou kulturou, jazykem a historií. Vlivem Toma Gibsona (bývalého člena SHRA) se přetvořila na organizaci, jejímž zájmem bylo vytvořit politickou stranu a účastnit se voleb – na rozdíl od SHRA, která fungovala spíše jako nátlaková skupina působící napříč zavedenými politickými stranami. SNL se také oproti SHRA více zaměřovala na nezávislost a socio-ekonomické problémy. Část členů

upřednostňující kulturní otázky se později od SNL odtrhla a vytvořila Skotské národní hnutí (*the Scottish National Movement*). (Lynch, 2002, s. 27-34)

1.1.3 Národní strana Skotska

Na základě debat mezi Národní ligou Skotů, Skotským národním hnutím, Skotskou nacionalistickou asociací univerzity v Glasgow (*the Glasgow University Scottish Nationalist Association*, GUSNA, studentská organizace Univerzity v Glasgow založená roku 192 a podporující nezávislost) a členy SHRA byla v únoru roku 1928 založena Národní strana Skotska (*the National Party of Scotland*, NPS). V těchto debatách se prosazovaly dva hlavní proudy: Gibson a ostatní členové SNL byli pro vytvoření politické strany prosazující skotskou nezávislost a účastníci se voleb. Naopak Muirhead a SHRA zastávali pozici spíše nátlakové skupiny působící skrze zavedené politické strany a prosazující *Home Rule*. Názorový střed představoval pragmatický John MacCormick, právník z Glasgow a člen GUSNA. Ten se stal tajemníkem NPS a společně s předsedou Muirheadem a jeho zástupcem Lewisem Spencem tvořil nejužší vedení strany. (Lynch, 2002, s. 35)

1.1.4 Sloučení NPS a Skotské strany

Byl to právě MacCormick, kdo sehrál významnou roli při sloučení NPS se Skotskou stranou (*the Scottish Party*, SP), která vznikla v roce 1932 v čele s vévodou z Montrose. Tomuto spojení nejprve předcházela společná kandidatura sira Alexandra MacEwena v Kilmarnocku v roce 1933 a zisk jedné šestiny hlasů. Následujícího roku došlo ke sloučení obou stran – 7. dubna 1934 vznikla Skotská národní strana. (Pittock, 2001, s. 106-107)

Z typologického hlediska se obě spojené strany poměrně lišily. Zatímco NPS lze na základě její organizační struktury postavené na individuálním členství se snahou o zajištění podpory pro kandidáty ve volbách a šíření podvědomí o politice strany přirovnat ke straně mas, Skotská strana neměla záměr vybudovat pevnou stranickou organizaci. Jejími zástupci byly výrazné osobnosti, často členové velkých celobritských stran spoléhající na osobní kontakty a vyvíjení tlaku v rámci těchto stran. Jednalo se tedy spíše o stranu kádrů, která se zpočátku ani nechtěla účastnit voleb, popřípadě se o ní hovoří jako o nátlakové skupině. (Kasáková, 2011, s. 106-107) Obě organizace také zastávaly různé názory v otázce skotské nezávislosti. U NPS nebylo jasné, zda bude usilovat o vytvoření samosprávného skotského parlamentu a jaký bude její vztah vůči Westminsteru. Její hlavní orientace směřovala k úplné samostatnosti, na druhé straně

Skotská strana zastávala proces postupného ustavování samosprávných institucí a nezávislost nežádala. Nově vznikající SNP tedy stála hned od počátku před problémem týkajícím se názorové nejednotnosti, který ji provází po celou dobu její existence. Spor o to, kam až má strana ve snaze zajistit Skotům větší podíl na rozhodování zajít a má-li Skotsko zůstat součástí Spojeného království, ji neustále názorově tříští. (Rovná, 2004 s. 177-178)

1.1.5 Založení SNP

Na ustavující konferenci se prezidentem strany stal vévoda z Montrose, nově byly oproti NPS obsazeny dvě pozice viceprezidentů. Funkce předsedy strany se ujal Alexander MacEwen, tajemníkem se, stejně jako při zakládání NPS, stal John MacCormick. Kromě obsazení vedoucích postů došlo také ke schválení stanov strany vycházejících ze stanov NPS. Zde byla zanesena snaha o dosažení umírněné formy skotské samosprávy, Skotsko mělo být na stejné úrovni s Anglií a obě země se měly společně podílet na řízení záležitostí týkajících se zahraniční politiky, obrany a cel. Současně mělo dojít k vytvoření skotského parlamentu, jehož pravomoci by se týkaly všech záležitostí Skotska včetně daní a financí. Podle stanov se členem strany mohl stát každý, kdo souhlasil s jejími cíli a politickou linií, roční členský poplatek činil jeden šilink. Organizační strukturu převzala SNP až na malé výjimky od Národní strany Skotska. (Kasáková, 2011, s. 107-110)

1.1.6 Předválečné a válečné období

Období po založení strany nepřineslo příliš politických úspěchů. SNP musela překonávat vnitrostranické problémy dané rozdílem mezi dvěma sloučenými subjekty a zároveň se těžko prosazovala v britském politickém prostředí. Skotský nacionalismus byl vystaven velmi nepříznivým podmínkám a SNP těžko hledala názorového spojence. Žádná ze zavedených stran se příliš nevěnovala tématu skotské samosprávy, pozornost se obracela hlavně na ekonomické otázky související s doznívající krizí a zahraniční politikou, které byl po vypuknutí druhé světové války věnován největší zájem. První desetiletí po vzniku SNP bylo tedy charakterizováno spíše politickým přežíváním dané situace a hledáním vlastní identity. (Lynch, 2002, s. 45-46) Nejednotnost uvnitř strany byla patrná v názoru jednotlivých členů na skotské ústavněprávní uspořádání. Lze je rozdělit do čtyř skupin – ti, kteří prosazovali *Home Rule* jako konečné řešení, následně tzv. gradualisté, pro které bylo *Home Rule* předstupněm nezávislosti Skotska, dále skupina souhlasící s cílem strany tak, jak byl deklarován na ustavující konferenci a v

neposlední řadě tzv. fundamentalisté, jejichž představou bylo dosažení nezávislosti bez jakýchkoli kompromisů. (Kasáková, 2011, s. 110)

1.1.7 Volby 1935

Prvních všeobecných voleb se SNP zúčastnila v roce 1935. Její kandidáti se neúspěšně ucházeli o osm míst s celkovým ziskem 1,1 % skotských hlasů. Skotští nacionalisté s malou členskou základnou, nerozvinutou organizační sítí, nedostatkem financí a minimem volebních zkušeností zatím neměli sílu konkurovat velkým zavedeným stranám co se týče rozsahu kampaně a prostoru v médiích. Výraznější zisky dosáhli pouze v okrscích Inverness (16,1 %) a Western Isles (28,1 %). (Lynch, 2002, s. 48)

1.1.8 Vnitrostranická situace

Neúspěch ve volbách ještě více prohloubil interní potíže a neshody. Strana se musela vyrovnat s problémem duálního členství některých straníků, mj. prezidenta vévody z Montrose. Projevoval se také rostoucí vliv Johna MacCormicka, který jednal s liberály a labouristy o vytvoření širší platformy prosazující *Home Rule* po vzoru SHRA. S vypuknutím druhé světové války vyvstala otázka branné povinnosti. Oficiální politika schválená na výroční konferenci v roce 1937 deklarovala, že SNP nebude brannou povinností vzhledem k postavení Skotska v rámci Spojeného království podporovat, nicméně MacCormick a další členové otevřeně vyslovili podporu britské vládě jak v otázce vedení války, tak i branné povinnosti. Napjatá situace uvnitř strany vygradovala na konferenci v roce 1942, kde se hlasovalo o novém předsedovi strany. MacCormickův kandidát Wiliam Power těsně prohrál, načež MacCormick rezignoval na post tajemníka a, následován Powerem a dalšími delegáty, ze strany vystoupil. Održená MacCormickova skupina poté založila *Scottish Convition* – širokou platformu podporovatelů *Home Rule* napříč stranami. (Lynch, 2002, 51-56)

Skotští nacionalisté byli nyní rozděleni do dvou táborů. Do čela SNP se postavily nové osobnosti (Robert McIntyre či Arthur Donaldson) a strana se opět začala naplno věnovat volbám. Zanedlouho se také dostavil první volební úspěch - doplňovací volby v okrsku Motherwell vyhrál v dubnu 1945 McIntyre a stal se tak prvním zástupcem SNP ve westminsterském parlamentu, nicméně jeho tříměsíční poslanecká anabáze byla ukončena všeobecnými volbami, kde svou pozici obhájit nedokázal. (Finlay, 2009, s. 25-26) Na další podobný počín si Skotská národní strana musela počkat více než dvě desetiletí.

1.2 Vývoj v poválečném období do konce 50. let

1.2.1 Volby 1945, 1950, 1951 a 1955

Zaměříme-li se na volební zisky, nelze označit poválečné období pro SNP za dobu úspěšnou. Mezi lety 1945 až 1959 se všeobecné volby konaly pětkrát. V prvních poválečných volbách získali skotští nacionalisté 1,2 % hlasů. Účast v těchto volbách byla pro SNP zklamáním, navíc finančně velmi nákladným. 12,5% hranici nezbytnou pro zpětné vyplacení zálohy za účast ve volbách se jejím kandidátům podařilo překročit pouze ve dvou okrscích (Motherwell a Kirkcaldy Burghs) a k výdajům za kampaň tedy musely být připočteny i propadlé zálohy z dalších šesti obvodů v celkové výši 900 liber. Podobným neúspěchem dopadly i čtyři doplňovací volby v následujících letech 1946, 1947 a 1948. Prohlubující se problémy s financováním strany zapříčinily, že v dalších všeobecných volbách v roce 1950 postavila SNP své kandidáty pouze ve třech obvodech, a to s celkovým ziskem 9708 hlasů odpovídajícím čtyřem desetinám procent. Obdobný trend následoval i v předčasných volbách o rok později (dva obvody, 0,3 % hlasů a ztracená záloha v okrsku Western Isles) a v roce 1955 (taktéž dva obvody, 0,5 % hlasů a ztráta zálohy v okrsku Stirling and Falkirk Burghs). Pozitivní vývoj bylo možné pozorovat v obvodu Perth and East Perthshire. Zde v letech 1951 a 1955 kandidoval předseda strany Robert McIntyre, který získal 14,9 % a 22,8 % hlasů. (Lynch, 2002, s. 64-87)

1.2.2 Volby 1959

Další parlamentní volby v roce 1959 je možné označit za předstupeň úspěšných šedesátých a sedmdesátých let. Strana upravila systém financování včetně zvýšení členských poplatků, další příjmy jí plynuly z tombol pořádaných ve státní svátky a podobných akcí. Díky lepší finanční kondici si mohla SNP dovolit kandidovat na větší počet poslaneckých míst, z dvaceti čtyř diskutovaných nakonec postavila své kandidáty v pěti okrscích. Oproti minulým letům se také zlepšila centrálně řízená organizace předvolební kampaně a práce jednotlivých místních poboček strany. Nacionalisté byli poměrně úspěšní ve dvou obvodech, tradičně v Perth and East Perthshire, kde McIntyre získal o tři desetiny více procent hlasů než před čtyřmi lety a nově v Kinross and West Perthshire se ziskem 15 %. (Lynch, 2002, s. 87-88)

1.2.3 Petice *Scottish Covenant* a krádež Kamene osudu

Slabé volební výsledky především v první poválečné dekádě byly ještě zvýrazněny skutečností, že se jednalo o období, kdy se nacionalismus dostal ve Skotsku

do popředí zájmu. To bylo dáno, spíše než politickým působením SNP, aktivitou ostatních větví skotského národního hnutí a skupin prosazujících samosprávu. (Lynch, 2002, s. 89) MacCormickova organizace *Scottish Convention* představila tzv. skotskou dohodu (*Scottish Covenant*) – petici na podporu vytvoření skotského parlamentu, ve které bylo uvedeno:

„My, obyvatelé Skotska, deklaruje naše přesvědčení, že reforma ústavy naší země je nezbytná k tomu, aby byla zajištěna dobrá vláda v souladu s našimi skotskými tradicemi a podporováno duchovní a ekonomické blaho našeho národa.

Tvrdíme, že touha po této reformě je hluboká a rozšířená skrze celou společnost, překračující všechny politické rozdíly a dílčí zájmy a zavazujeme se, že zůstaneme jednotní ve snaze o její dosažení. S tímto cílem slavnostně vstupujeme do této dohody, kteroužto se, při vši věrnosti vůči královské koruně a v rámci Spojeného království, zavazujeme udělat vše v naší moci pro zajištění skotského parlamentu s adekvátními zákonodárnými pravomocemi v záležitostech Skotska.“ (The Round Table, 1939, s. 341)

Samotná petice byla velmi úspěšná a k jejímu znění byly připojeny více než dva miliony podpisů, nicméně labouristická vláda, ani konzervativci příliš nereflektovali zmíněné požadavky a konečný politický dopad petice byl tedy nevýrazný. Ještě větší zájem o skotský nacionalismus, hlavně ze strany médií, přinesla aféra spojená s odcizením Kamene osudu skupinou studentů z westminsterského opatství během vánočních svátků roku 1950. Kámen osudu (*Stone of Scone*) je starobylý artefakt a symbol skotského národa, dodnes používaný jako součást korunovačního trůnu britských monarchů. (Lynch, 2002, s. 77-79)

1.2.4 Vnitřní štěpení

Ani v poválečné době se SNP nevyhnula problémům s vnitřním štěpením a nedisciplinovaností některých svých členů. Na konci čtyřicátých let se jednalo o radikální jednotlivce, kteří svými kontroverzními postoji strhávali pozornost médií a přinášeli straně spíše negativní publicitu, načež byli ze strany vyloučeni (např. odpůrkyně britské vlády Wendy Wood). V roce 1950 založil Roland Muirhead Skotský národní kongres (*Scottish National Congress*). Učinil tak krátce poté, co skončil na pozici prezidenta SNP. Další odliv členů přišel v roce 1955, kdy stranu opustila část mladších členů, tzv. *55 Group*, frustrovaná ze špatných volebních výsledků a nespokojená s vedením. Jednalo se však o nepříliš početnou skupinu, která se prezentovala anti-anglickou rétorikou a její odtržení nemělo na budoucí fungování SNP takřka žádný vliv. (Brand, 1978, s. 253-257)

1.3 60. a 70. léta – průlom, růst a propad SNP

Šedesátá léta představovala pro Skotskou národní stranu přelomové období. Její popularita zaznamenala značný nárůst následovaný rozšířením členské základny a volebními zisky nejen v lokálních, ale i parlamentních volbách. Významným mezníkem v historii strany je rok 1967 a listopadové doplňovací volby v obvodu Hamilton. V nich po více než dvou desetiletích zvítězila kandidátka SNP Winnifred Ewing a započala nepřetržité zastoupení skotských nacionalistů v britském parlamentu. (Strmiska, 1998, s. 139)

1.3.1 Volby 1964 a 1966

Pozvolně zlepšující se situaci ohledně volebních zisků dokumentovaly doplňovací volby již v listopadu 1961 v obvodu Glasgow Bridgeton (kandidát SNP získal 18,7 %) a o půl roku později v obvodu West Lothian (23,3 %). (Tetteh, 2008, s. 41) Ve všeobecných volbách v letech 1964 a 1966 si SNP již mohla dovolit postavit kandidáty ve vyšším počtu okrsků – nejprve v patnácti, o dva roky později ve dvaceti třech. Zisk 2,4 a následně 5 % hlasů (Tetteh, 2008, s. 15) sice zůstal mírně za očekáváním, nicméně rostoucí tendence dodávala straně pozitivní vyhlídky do dalších let.

1.3.2 Důvody úspěchu

Faktorů, které měly pozitivní vliv na rostoucí popularitu a překvapivé vítězství v dlouhodobě labouristickém Hamiltonu v roce 1967, bylo několik. V průběhu šedesátých let došlo k rozpadu organizací, které se v předchozích letech od strany oddělily pod taktovkou bývalých vysoce postavených straníků MacCormicka a Muirheada. Část jejich členů poté přešla do SNP, což straně přineslo finanční zdroje, politické zkušenosti a pozici jediného zastávce skotských zájmů v politické sféře. Roli sehrála i zhoršující se ekonomická situace a dlouhotrvající recese, která sice postihla celou Británii, ale více zasáhla tradičně průmyslové Skotsko. Ignorance, popřípadě neschopnost řešit tyto problémy znamenala odklon voličů od tradičních velkých stran a protestní hlas pro SNP jako jednu z alternativ. Dalším výrazným aspektem byla zefektivněná organizace nejen volební kampaně, ale i náboru nových členů a zakládání místních poboček. Hlavní roli v tomto procesu sehrál především Ian Macdonald. (Lynch, 2002, s. 94-96) V květnu 1962 měla SNP po celém Skotsku osmnáct poboček, na konci roku 1966 jich bylo již více než dvě stě a o dva roky později téměř pět set. (Lynch, 2002, s. 108)

1.3.3 Členská základna a financování strany

Jedním z nejdůležitějších faktorů nejen volebního boje, ale celkového fungování strany jsou finanční prostředky. Jejich nedostatek v poválečném období byl příčinou neschopnosti konkurovat ostatním stranám. Primárním zdrojem financí byly pro SNP členské příspěvky, proto bylo pro stranu velmi důležité masové rozšiřování členské základny – jestliže ke konci padesátých let se počet členů pohyboval v řádu stovek, o dekádu později určovaly některé odhady až 120 000 straníků. Svědectví některých starších členů nicméně nabízejí reálnější předpoklad pohybující se okolo 60 000 až 70 000 řádně registrovaných osob. (Mitchell, 2012, s. 22-23) Další významné částky straně plynuly z nově založené loterie *Alba Pools*, která spočívala v sázkách na fotbalová utkání. Za prodej kupónů byly zodpovědné místní pobočky a tyto příjmy byly dostatečné na pokrytí nákladů na kampaň a účast ve volbách – letáky, plakáty, vizitky, volební zálohy, atd. (Lynch, 2002, s. 97) SNP se také více zaměřila na prezentaci v médiích a oslovování potenciálních voličů. Tato oblast patřila především do agendy výkonného místopředsedy strany pro otázky politické linie, rozvoje a publicity strany Billyho Wolfe. Cílem bylo dosáhnout co největšího prostoru ve veřejnoprávních médiích a účasti v předvolebních debatách. Wolfeho zásluhou bylo i vytvoření současného loga SNP, které spojuje tvar kříže sv. Ondřeje a bodláku, skotské národní květiny. (Kasáková, 2011, s. 122-123)

1.3.4 Politický program

S rozšiřováním členské základny se v šedesátých letech začala pomalu měnit i ideologie SNP. Nový Wolfeho politický program *SNP & You* z roku 1966 se více zaměřoval na sociální politiku. Dříve centristická strana se nyní na pravolevém spektru posouvala více doleva, nacionalismus a reprezentace skotského národa však zůstaly hlavním bodem programu. Z hlediska jednotlivých politik se SNP věnovala podobným tématům jako dříve, tj. státním zásahům v dopravě a energetice, podpoře zdravotnictví, dosažení plné zaměstnanosti, nastavení minimální platů, decentralizaci průmyslu, odmítání jaderných zbraní, a dále. (Lynch, 2009, s. 12-13)

1.3.5 Postoj velkých stran

Zisk poslaneckého mandátu znamenal zvýšení zájmu o skotskou otázku ze strany dvou velkých britských stran. Konzervativci i labouristé se tímto tématem začali podrobněji zabývat na svých stranických konferencích. Výsledkem bylo oficiální prodevoluční stanovisko konzervativců – Perthská deklarace (hlavní roli zde sehrál

předseda strany Edward Heath), naopak mezi labouristy převládl odmítavý názor na devoluci s tím, že tato problematika má být řešena v širším kontextu ústavněprávního uspořádání Spojeného království. (Kasáková, 2011, s. 75-76)

1.3.6 Volby 1970

Očekávané všeobecné volby v roce 1970 přinesly zisk jednoho mandátu, nicméně Peter Lynch hodnotí volby jako spíše neúspěšné, vzhledem k tomu, že SNP se ocitla na vrcholu popularity kolem roku 1968 a v případě konání voleb o dva roky dříve by dosáhla výrazně lepších výsledků. (Lynch, 2002, s. 118) Úspěchem bylo, že nacionalisté dokázali postavit kandidáty v 65 z 71 skotských okrsků s celkovým ziskem 11,4 %. Zvítězit dokázal pouze Donald Stewart v obvodu Western Isles, v devíti dalších obvodech skončil kandidát SNP na druhém místě – včetně Winnifred Ewing, které se nepodařilo obhájit hamiltonský mandát. Negativem byla ztráta 43 záloh, a to především ve větších městech, kde dominovali labouristé. Naopak větší podporu získávali nacionalisté ve venkovských oblastech, kde mandáty obhajovala spíše Konzervativní strana. (Lynch, 2002, s. 119)

1.3.7 Ropná kampaň a doplňovací volby

Počátek sedmdesátých let přinesl nález ropy v Severním moři a s ním i nový ekonomický argument v otázce samostatnosti. Tato surovina měla v době ropné krize související s Jomkipurskou válkou přinést chudému Skotsku velké bohatství. SNP nastartovala kampaň „*It's Scotland's Oil*“ (Strmiska, 1998, s. 140; Kohoutek, 1999, s. 38-39) a její pozitivní přínos se začal velmi rychle projevovat v doplňovacích volbách – druhé místo v okrsku Stirling and Falkirk s téměř 35 % hlasů v září 1971 a podobný výsledek o rok a půl později v okrsku Dundee East. Zisky kandidátů SNP kráčely ruku v ruce s výraznými ztrátami labouristů i konzervativců. Obsadit další poslaneckou lavici se kandidátovi nacionalistů podařilo v posledních doplňovacích volbách tři měsíce před volbami všeobecnými – Margo MacDonald získala na konci roku 1973 v obvodu Glasgow, Govan 41,9 %. (Tetteh, 2008, s. 43) Toto vítězství jako by předznamenalo velmi úspěšný volební rok 1974.

1.3.8 Dvojí volby roku 1974

Politický program Skotské národní strany pro únorové volby obsahoval vyjma ropy a nezávislosti i témata, na která se strana dlouhodobě zaměřovala (vnější záležitosti, energetika, zaměstnanost, boj s chudobou, doprava, bydlení, zemědělství, vzdělání, sport, umění a zajištění lepší kvality života). Náhled na tyto oblasti veřejného

života odpovídal sociálnědemokratickému trendu, který byl v SNP nastolen od poloviny šedesátých let a ke kterému se strana v tomto volebním programu explicitně přihlásila. (Kasáková, 2011, s. 135)

Volby v únoru těsně vyhrála Labouristická strana, dokázala však sestavit pouze menšinovou vládu. Na říjen téhož roku byly tedy naplánovány volby nové. SNP v únoru obhájila mandát z Western Isles a připojila k němu šest dalších s celkovým ziskem téměř 22 %, a to na úkor konzervativců i labouristů. (Lynch, 2002, s. 128) Úspěchy regionálních stran ve Skotsku a Walesu (Plaid Cymru získala dvě křesla) donutily labouristy, tradiční zastávce centralizované vlády řízené z Londýna, aby přehodnotili svůj postoj vůči devoluci. Ještě před říjnovými volbami byla vydána série dokumentů deklarujících vytvoření skotského a velšského voleného shromáždění a další prodevoluční kroky. (Deacon, Sandry, 2007, s. 53) Labouristická podpora devolučního procesu nevycházela podle Johnatana Hopkina ze sympatií vůči skotskému a velšskému nacionalismu, jako spíše ze snahy upevnit si pozici dominantní strany v těchto periferních regionech ohroženou silící Skotskou národní stranou, popřípadě velšskou Plaid Cymru. Byť se tento tah vedení strany nesetkal s příliš pozitivním ohlasem mezi labouristickými poslanci, vítězství v říjnových volbách se podařilo obhájit, a to s těsnou parlamentní většinou. (Hopkin, 2009, s. 183) SNP ke svým sedmi mandátům připojila další čtyři a s téměř třetinou hlasů dosáhla na pozici druhé nejsilnější skotské strany. Obsazení jedenácti křesel znamenalo historický úspěch, na druhou stranu všechny nové mandáty získali nacionalisté na úkor Konzervativní strany – jednalo se tedy spíše o protestní hlasy a dominantní postavení skotských labouristů se ohrozit nepodařilo. (Lynch, 2002, s. 130) Výrazný nárůst hlasů pro SNP ve dvojích volbách roku 1974 také neznamenal zvýšenou podporu dosažení skotské nezávislosti u veřejnosti. Ta se od poloviny šedesátých let stabilně pohybovala kolem dvaceti procent. (Levy, 1990, s. 32)

1.3.9 Devoluční zákony

Na stranické konferenci v Motherwellu v roce 1976 se SNP přihlásila k podpoře devoluce s tím, že vytvoření skotského shromáždění může sloužit jakožto odrazový můstek k nezávislosti. (Mitchell, 2009, s. 36) V té době už labouristé pracovali na návrhu zákona pro Skotsko a Wales. První verzi návrhu se nepodařilo prosadit. Až poté, co labouristé uzavřeli dohodu s liberály, přijal parlament upravené zákony zvlášť pro obě země, které získaly královský souhlas v červenci 1978. Na základě Zákona o Skotsku 1978 (*Scotland Act 1978*) mělo být vytvořeno přímo volené shromáždění, které by se

skládalo ze 145 až 150 poslanců volených většinovým systémem na čtyři roky. Shromáždění by mělo pravomoc předkládat zákony v oblasti sociální, životního prostředí, zdravotnictví, bydlení, dopravy a vzdělání (vyjma univerzitního). Naopak by skotské shromáždění nemělo žádnou pravomoc ovlivňovat daně a vztah k Evropskému společenství. Zákon zároveň požadoval vypsání referenda, a to na popud labouristických poslanců, kteří nesouhlasili s devoluční politikou své strany, ale chtěli udržet vládu u moci a tedy hlasovali pro přijetí zákona. Součástí zákona byl také tzv. Cunninghamův dodatek (pojmenovaný podle labouristického poslance George Cunninghama), podle kterého se muselo pro přijetí zákona v referendu vyslovit alespoň 40 % všech skotských voličů. (Kasáková, 2011, 80-83)

1.3.10 Referendum 1979

SNP nebyla v otázce devoluce zcela jednotná, nicméně Zákon o Skotsku z roku 1978 podpořila. Ač se nejednalo o její iniciativu, postavila se do čela kampaně před referendem a musela také nést tíhu odpovědnosti za jeho neúspěch. (Strmiska, 1998, s. 140) Samotné referendum se konalo 1. března 1979, skotští voliči v něm odpovídali na otázku *Chcete, aby nabyla účinnosti ustanovení Zákona o Skotsku z roku 1978?* Ačkoliv většina (51,6 %) hlasujících volila „Ano“, kvůli nízké volební účasti (63,6 %) nebyla splněna podmínka Cunninghamova dodatku – celkem se pro přijetí zákona vyslovilo pouze 32,9 % všech skotských voličů. (BBC, 1997) SNP z výsledku vinila labouristy a požadovala, aby vládní kabinet ignoroval Cunninghamův dodatek a uvedl zákon v platnost. To premiér Jim Callaghan odmítl, načež všech jedenáct poslanců Skotské národní strany hlasovalo při vyslovování nedůvěry proti vládě. Toto hlasování proběhlo 27 dní po referendu a labouristická vláda padla nejtěsnějším poměrem 311 ku 310. To znamenalo předčasné volby v době, kdy si SNP v průzkumech veřejného mínění vedla nejhůře za posledních pět let. (Lynch, 2002, s. 152-154)

1.3.11 Volby 1979

SNP se ve své kampani cílila hlavně na ty voliče, kteří v referendu hlasovali pro vytvoření shromáždění a jeho neúspěch používala jako argument proti labouristům – jedno z volební hesel znělo „*Skotsko řeklo ano, Westminster ne.*“ Téma devoluce ale po neúspěšném referendu již nebylo předmětem hlavní politické debaty. Obě velké strany se věnovaly především sociálním a ekonomickým otázkám a problematiku skotské samosprávy, včetně SNP, ve své rétorice prakticky ignorovaly. Skotská národní strana zaznamenala v těchto volbách výraznou porážku – ztratila devět mandátů a přes 13 %

hlasů. Na její úkor posílili labouristé i konzervativci. Podle jednoho ze dvou zvolených poslanců a budoucího předsedy strany Gordona Wilsona doplatili nacionalisté na „nerozhodné kolektivní vedení strany, která neví kam směřuje a je nejednotná ve své strategii“. (Lynch, 2002, s. 154-156) Ve volbách zvítězila Konzervativní strana a premiérkou se stala Margaret Thatcher. Její kabinet krátce po volbách Zákon o Skotsku definitivně odvolal a otázka devoluce zůstala na dlouhá léta v pozadí zájmu vrcholné britské politické scény.

1.4 Hledání nové identity - 80. léta

Neúspěšné referendum a následný propad ve volbách v roce 1979 poznamenal SNP na celé následující desetiletí charakterizované vnitrostranickými konflikty, volební neschopností, poklesem členské základny a s ním souvisejícím rušením poboček. SNP také nebyla v ideální finanční kondici, což se projevovalo jak v předvolebních kampaních, tak i při každodenním řízení chodu strany a v době technologické modernizace začala strana výrazně zaostávat. (Lynch, 2002, s. 161-165)

1.4.1 Vnitřní štěpení – 79 Group

Vnitřní nesourodost se opětovně projevila již na konci sedmdesátých let, kdy se strana začala štěpit na jednotlivé frakce. Jednalo se o pravicovou radikálně nacionalistickou skupinu *Siol nan Gaiheal* a známější socialistickou *79 Group*. (Strmiska, 1998, s. 140) Ta začala vznikat již v době referenda jako výbor, který diskutoval budoucí kroky SNP. Jeho cílem byla nezávislost, socialistické přerozdělení moci a majetku a zřízení Skotské republiky. Většina členů se rekrutovala z gradualistického křídla strany, které zastávalo devoluci jako prostředek k dosažení nezávislosti. Na stranické konferenci v září 1979 bylo při volbě nového vedení jasně nastaveno fundamentalistické směřování, většina kandidátů *79 Group* byla poražena. V té době měl výbor více než stovku členů a vybudovanou organizační strukturu, členy byli např. dlouholetý předseda Billy Wolfe, bývalá poslankyně Margo MacDonald, ale i tehdy pětadvacetiletý Alex Salmond – budoucí předseda strany. Prosadit se do vedení strany se členům *79 Group* podařilo v roce 1981. O rok později na konferenci v Ayru se proti ní vyčlenila nová skupina Kampaň za nacionalismus ve Skotsku (*Campaign for Nationalism in Scotland*) založená prominentními členy SNP Robertem McIntyrem a Winnie Ewing. Nastalou neudržitelnou situaci vyřešil předseda strany Gordon Wilson návrhem na rozpuštění veškerých frakcí ve straně a neslučitelností členství ve straně s členstvím v těchto skupinách nenásledujících směřování strany. Rozpuštěny byly

Kampaň za nacionalismus ve Skotsku a *Siol nan Gaidheal*, několik příslušníků *79 Group* SNP v roce 1982 vyloučila a po měsíci přijala zpět. (Lynch, 2002, s. 168-177)

1.4.2 Volby 1983

Situace, se kterou se strana potýkala po roce 1979, byla zřetelná ve volbách (místních i doplňovacích do parlamentu), průzkumech veřejného mínění a potvrdila se ve všeobecných volbách v roce 1983. Ty přišly na pořad jen pouhé týdny po definitivním vyřešení problémů s vnitrostranickým štěpením. S ním se kromě SNP potýkali i labouristé, což vedlo k vytvoření sociálně-demokratické SDP, která posléze uzavřela alianci s liberály. Stejně jako před čtyřmi lety získala SNP dva mandáty, nicméně zaznamenala další úbytek hlasů, tentokrát o 5,5 %. V celkovém pořadí skončila ve Skotsku až na čtvrtém místě za aliancí SDP a liberálů, konzervativci a vítěznými labouristy. Většinu v parlamentu znovu získala i díky vítězné falklandské válce Konzervativní strana v čele s, v průmyslovém Skotsku nepříliš populární, Margaret Thatcher.

1.4.3 Politická témata SNP

Mezi primární témata, kterými se SNP v polovině osmdesátých let zabývala, patřilo vytvoření skotského ústavodárného shromáždění (*Scottish Constitutional Convention*) a vztah Skotska k Evropskému společenství a NATO. Hlavně nad otázkou přiblížení se ES panoval ve straně konsenzus mezi gradualisty i fundamentalisty, předsedovi Wilsonovi se podařilo v tomto ohledu dosáhnout relativní jednoty uvnitř strany. Důležitým faktorem bylo také znovuzvolení Winnifred Ewing do Evropského parlamentu v roce 1984.

1.4.4 Volby 1987

Parlamentní volby 1987 ve Velké Británii opětovně ovládli konzervativci, nicméně ve Skotsku jejich podpora klesla pod hranici 25 % a ztratili jedenáct křesel. Skotové tím dali jasně najevo svou podporu středo-levým stranám, které podporovaly vznik skotského parlamentu. Většinu křesel na úkor konzervativců získali labouristé, SNP si polepšila jen mírně - o jeden mandát. Kromě vize nezávislého Skotska v Evropě získávala SNP voliče na svou stranu také odmítáním daňové politiky Margaret Thatcher, především tzv. daně z hlavy. Tento krok měl mezi veřejností ohlas a znamenal čtvrtý parlamentní mandát pro nacionalisty, který získal Jim Sillars v doplňovacích volbách (poprvé od roku 1973) v okrsku Glasgow, Govan v listopadu roku 1988. (Lynch, 2002, s. 177-182; Kasáková, 2011, s. 147-150)

1.4.5 Nezávislost v Evropě

Co se týče nezávislosti, politika SNP prošla v průběhu osmdesátých let změnou. Strana se více zaměřila na pozici Skotska v Evropě, tento postoj korespondoval s celkovou pro-evropsky laděnou náladou ve společnosti a v politickém prostředí. Oficiálně se SNP k podpoře nezávislého Skotska v rámci Evropy přihlásila na výroční konferenci v roce 1988, nicméně podobné pozice zastávali její členové již dříve na přelomu čtyřicátých a padesátých let či v letech sedmdesátých. Hlavní roli v přijetí této politiky hrál kromě předsedy Wilsona také Jim Sillars, který vypracoval několik dokumentů podrobně se zabývajících touto problematikou – jejich hlavním aspektem byl hladký přechod k nezávislosti a vyhnutí se ekonomické nestabilitě a politické izolaci. Členové strany takovouto vizi nezávislosti masově přijali a jako atraktivní varianta se jevila i pro voliče. Po selhání devoluční politiky na konci sedmdesátých let se začala problematika skotské samosprávy ubírat novým směrem. (Lynch, 2002, s. 185-187)

1.5 Proměna SNP v 90. letech pod vedením Alexe Salmonda

1.5.1 Volba nového předsedy

Nová dekáda začala volbou předsedy strany, poté co rezignoval Gordon Wilson. Tento krok byl očekáván již od voleb v roce 1987, kdy Wilson přišel o poslanecký mandát v okrsku Dundee East. Hlavní kandidátkou na uvolněný post předsedy byla Margaret Ewing, snacha první poslankyně za SNP Winnifred Ewing. Margaret Ewing zasedala ve Westminsteru v letech 1974 až 1979 za obvod East Dunbartonshire a znovu od roku 1987 za obvod Moray. Ve straně byla velmi populární, ač sama pragmatická gradualistka, podpory se jí dostávalo i od fundamentalistů. (Lynch, 2002, s. 192-193) Jejím oponentem byl o téměř desetiletí mladší Alex Salmond. Tento vystudovaný ekonom vstoupil do SNP v roce 1973. Do podvědomí se dostal jako poměrně silně levicový člen *79 Group*, což mu vyneslo krátké vyloučení v roce 1982. Přesto se dokázal ve stranické hierarchii rychle vypracovat a o pět let později byl zvolen do britského parlamentu v obvodu Banff and Buchan. (BBC, 2012) Novým předsedou byl jednoznačně poměrem 486 ku 186 hlasům zvolen Salmond, který měl na rozdíl od své protikandidátky jasnou představu o tom, kudy by se měla Skotská národní strana ubírat v rámci jednotlivých politik, organizace i celkové identity strany – jeho cílem bylo vybudovat moderní evropskou sociálně-demokratickou stranu. (Lynch, 2002, s. 194)

1.5.2 Volby 1992

Ve volbách v roce 1992 zaznamenala SNP poměrně výrazný nárůst podpory, svůj

hlas jí odevzdalo o 7,5 % více voličů než před pěti lety. To ale neznamenalo nárůst počtu obsazených křesel v parlamentu, kandidáti SNP dokázali pouze obhájit mandáty v obvodech, kde zasedali již od minulých voleb. Naopak se nepodařilo udržet Glasgow, Govan získaný v doplňovacích volbách v roce 1988. SNP tradičně doplatila na fungování většinového volebního systému – tisíce hlasů získané po celém Skotsku představovaly v konečném sčítání malý počet mandátů a slabé zastoupení v parlamentu. Pro srovnání: SNP získala ve volbách o pouhých 4 % méně hlasů než konzervativci, poměr mandátů byl ale jedenáct ku třem. Ještě markantnější rozdíl v nerovnosti mezi počtem hlasů a získanými mandáty byl u liberálních demokratů. Ti získali 13,1 % hlasů (téměř o 8,5 % méně než SNP), přesto obsadili devět křesel (trojnásobný počet oproti SNP). (Lynch, 2002, s. 195) Evidentní byla také nerovnost mezi výsledky v doplňovacích a řádných volbách, kterou lze vysvětlit specifickou rolí protestní strany. Voliči často nevolili SNP kvůli jejímu politickému programu, ale hlasem pro nacionalisty vyjadřovali nespokojenost s politikou „svých“ stran a poukazovali na nedostatek pozornosti věnované skotské problematice. (Strmiska, 1998, s. 140-141)

1.5.3 Média

Byť měla SNP v parlamentu stále marginální vliv, její popularita po celém Skotsku rostla, což dokazoval i zvýšený zájem médií, a to již před volbami v roce 1992. 23. ledna vyjádřil nacionalistům a skotské nezávislosti podporu na titulní straně bulvární plátek *The Sun*, který tradičně podporoval Konzervativní stranu. Taková situace nikdy dříve nenastala, tištěná média byla vždy spíše proti SNP. Den před volbami se na stránkách skotského vydání *The Sun* objevila hesla „*Udělejte to pro Skotsko*“ („*Do it for Scotland*“) a „*Volte SNP a budeme SVOBODNÍ*“ („*Vote SNP and we'll be FREE*“). Noviny *The Scotsman* zveřejnily v lednu 1992 průzkum, podle kterého 50 % Skotů podporovalo nezávislost a pouze 27 % dotázaných preferovalo devoluci. (Lynch, 2002, s. 196-197)

1.5.4 Profesionalizace a modernizace

Jedním ze Salmondových počínů v prvních letech v roli předsedy bylo zahájení procesu profesionalizace a modernizace strany, k tomu ale bylo potřeba zlepšit finanční situaci SNP, která i v tomto ohledu za ostatními stranami výrazně pokulhávala. Podle Salmondova návrhu byl vytvořen systém přispívání členů na chod strany formou měsíčních poplatků ve výši minimálně jedné libry – tzv. *Challenge of Nineties*. I díky těmto příspěvkům se podařilo během devadesátých let navýšit roční příjem strany z 91

327 liber v roce 1991 na 680 132 liber v roce 1997. Přesto SNP stále chyběla podpora ze strany podnikatelů a odborových organizací. Aby bylo dosaženo vyšší informovanosti všech členů, začala strana vydávat čtvrtletník *Snapshot*. Zlepšení SNP dosáhla také na poli organizace kampaní, marketingu a prezentace strany v komunikaci s veřejností i médií – tuto agendu měl nově na starosti výkonný ředitel Michael Russell, Salmondův blízký spolupracovník. Všemi těmito kroky pod Salmondovým vedením se SNP snažila dohnat ostatní velké strany, které započaly proces modernizace již v osmdesátých letech. (Lynch, 2002, s. 202-206; Kasáková, 2011, s. 165-168)

1.6 Prosazení devoluce

1.6.1 Volby 1997

Ve všeobecných volbách v roce 1997 se SNP dostala na pozici druhé nejsilnější strany. Procento získaných hlasů sice oproti předchozím volbám narostlo jen mírně o 0,6 %, nacionalisté ale dokázali zdvojnásobit svůj počet mandátů na šest. Využili tak porážky Konzervativní strany, která ztratila všechny své skotské obvody. Členové SNP nyní ve Westminsteru zastupovali okrsky Angus, Banff and Buchan, Moray, Galloway and Upper Nithsdale, Perth a Tayside North. (Lynch, 2002, s. 217)

Jednoznačným vítězem voleb nejen ve Skotsku (45,6 % a 56 křesel), ale i v celé Británii se stali (ziskem 418 mandátů oproti 165 mandátům konzervativců) labouristé pod vedením Tonyho Blaira a ukončili tak osmnáct let trvající vládu Konzervativní strany. (UK Political Info, 1997) Jedním z programových bodů labouristů byla i devoluce:

„Spojené království je partnerství obohacené rozličnými národními identitami a tradicemi. Skotsko má svůj vlastní vzdělávací systém, právní systém a místní samosprávu. (...) Vyhovíme požadavkům na decentralizaci moci ve prospěch Skotska (a Walesu), jakmile budou potvrzeny v referendu. (...) Náš návrh je pro devoluci, ne federaci. Svrchovaný westminsterský parlament přenese pravomoci do Skotska (a Walesu). Unie bude posílena a hrozba separatismu odstraněna. Co nejdříve po volbách uzákoníme právní předpisy, které umožní obyvatelům Skotska (a Walesu) hlasovat v oddělených referendech o našich návrzích, které budou stanoveny v bílých knihách. Tato referenda se budou konat nejpozději na podzim roku 1997. (...) Pro Skotsko navrhujeme vytvoření parlamentu se zákonodárnými pravomocemi, (...) včetně omezených finančních pravomocí měnit výši daní, voleného systémem přidaného členu. Ve skotském referendu budeme požadovat samostatná schválení návrhu na vytvoření parlamentu a návrhu, aby

tento parlament měl definované omezené finanční pravomoci. Skotský parlament rozšíří demokratickou kontrolu nad pravomocemi, které v současné době administrativně vykonává Scottish Office. Pravomoci britského parlamentu v oblastech politiky Spojeného království (např. ekonomika, obrana, zahraniční politika) zůstanou nezměněny.“ (Politics Resources, 2012)

1.6.2 Postoj SNP k devoluci

Znovuotevření devoluční otázky postavilo před SNP staronové možnosti i hrozby. Dvacet let stará zkušenost logicky přinášela obavy, aby strana zvládla ustát následující turbulentní období – vyhnout se vnitřnímu štěpení, ke kterému došlo v roce 1979, zajistit úspěch referenda a udržet si pozici při přijímání zákona o Skotsku ve Westminsteru i v případných skotských volbách v roce 1999. Nejistota ohledně labouristického přístupu k devoluci znamenala, že SNP nejprve vyčkala na plné znění Bílé knihy o skotském parlamentu před vyjádřením podpory přijetí návrhů v referendu. Po jejím vydání v červenci 1997 se SNP společně s labouristy a liberálními demokraty zapojila do kampaně „Ano, Ano“. Na jejím začátku Alex Salmond uvedl: „*Věříme, že devoluce není koncem, ale začátkem – krok vpřed směrem k nezávislosti.*“ (Lynch, 2002, s. 220-223) Jednou z klíčových otázek bylo, jak se k vytvoření skotského parlamentu postaví právě voliči preferující nezávislost. Výzkumy veřejného mínění naznačovaly, že pro více než tři čtvrtiny dotazovaných by byla případná nezávislost velmi dobrým řešením, přičemž její zastánci se rekrutovali především z řad dělníků, příslušníků střední třídy a levicově zaměřených voličů. Paradoxně nejvyšší procento stoupenců nezávislosti pocházelo z voličské základny labouristické strany, zatímco v roce 1979 byly dvě třetiny zastánců samostatného Skotska voliči SNP. Výzkumy také ukazovaly, že podpora myšlenky skotské nezávislosti automaticky neznamená odmítnutí návrhu na vytvoření autonomního parlamentu. (Říchová, 2005, s. 10)

1.6.3 Referendum 1997

Referendum o dvou otázkách proběhlo 11. září 1997. Na otázku týkající se vzniku skotského parlamentu odpovědělo kladně 74,3 % voličů, 63,5 % voličů se vyslovilo, že nově vzniklý parlament by měl mít pravomoc ovlivňovat výši daní. Volební účast lehce překročila hranici šedesáti procent. (BBC, 1997a)

S ohledem na výsledky referenda (které samo o sobě nebylo závazné) předložila Blairova vláda návrh zákona na Skotsku, který byl schválen a obdržel královský souhlas v listopadu následujícího roku. 1. června 1999 královna Alžběta II. oficiálně slavnostně

otevřela skotský parlament se sídlem v Edinburghu. Zákon o Skotsku detailně upravuje pravomoci, které zůstaly v kompetenci britského parlamentu a uvádí výjimky přenesené na novou zákonodárnou instituci. Součástí devolučního návrhu bylo nejen vytvoření nového legislativního tělesa, ale i přenesení exekutivních pravomocí *Scottish Office* na skotskou vládu (*Scottish Executive*). (O'Neill, 2004, s. 171-181)

2 SNP po roce 1999

2.1 Skotský parlament

2.1.1 Pravomoci skotského parlamentu

Na skotský parlament byly přeneseny legislativní pravomoci v těchto oblastech: zdravotnictví, vzdělávání, místní správa, sociální péče, bydlení, plánování, turismus, právo a vnitřní záležitosti (včetně soudního systému), policie a protipožární složky, životní prostředí, přírodní a kulturní dědictví, sport, umění, zemědělství, lesní hospodářství a rybolov a některé aspekty dopravy (včetně silniční sítě a přístavů). (Deacon, Sandry, 2007, s. 67) Dané oblasti nejsou v zákoně explicitně uvedeny, naopak jsou v něm detailně vyjmenovány okruhy, v nichž skotský parlament nedisponuje žádnými legislativními kompetencemi. Jsou to: ústava, zahraniční záležitosti (včetně vztahu s Evropskou unií), národní obrana, státní správa, vlastizrada, zakládání a financování politických stran, finanční a hospodářské záležitosti (skotský parlament má pravomoc ovlivňovat výši daně z příjmů v rozmezí 3 %), obchod a průmysl (např. telekomunikace, poštovní služby), energie, zdraví a léčiva (např. interrupce, genetika, transplantace orgánů atp.), zaměstnanost, média, volby, imigrace, otázky národnosti, kontrola zbraní a munice, čas a meziplanetární prostor. (Kasáková, 2011, s. 166)

Westminsterský parlament si ponechal částečnou pravomoc zasahovat do legislativy v oblastech, které byly postoupeny skotskému parlamentu, a to pomocí tzv. Sewelových návrhů (*Sewel motions*). Za prvních pět let fungování skotského parlamentu bylo takto prosazeno více než padesát návrhů, ačkoli původně se předpokládalo, že využívání tohoto mechanismu bude pouze občasné. Podle SNP přijímání zákonů touto cestou narušuje správné fungování skotského parlamentu a procesu devoluce. (Deacon, Sandry, 2007, s. 82)

2.1.2 Legislativní proces

Návrhy zákonů obyčejně předkládá skotská vláda, nicméně tuto pravomoc mají i parlamentní výbory či jednotliví poslanci (s podporou dalších jedenácti poslanců doloženou do měsíce od předložení zákona. Po předložení návrhu přezkoumává relevantní výbor jeho základní principy a záměry. Svůj nálezný poté překládá ke schválení parlamentu. Po jeho schválení přichází na řadu detailní přezkoumávání návrhu zákona a případné projednávání dodatků navržených vládou či opozičními poslanci. Po tomto procesu putuje návrh k závěrečné debatě v parlamentu a následnému hlasování o jeho přijetí. Po přijetí zákona skotským parlamentem má britská vláda čtyři týdny na

přezkoumání jeho právní kompatibility s devolučním uspořádáním a mezinárodními závazky Spojeného království. Posledním krokem je udělení královského souhlasu britskou královnou, poté se z návrhu zákona stává platný zákon. (Deacon, Sandry, 2007, s. 69-70; Politics, 2015)

2.1.3 Volební systém

Jednokomorové skotské shromáždění je složeno ze 129 poslanců volených na čtyři roky smíšeným systémem přidaného člena (*additional member system*, AMS). 73 poslanců je voleno většinově systémem prvního v cíli ve stejných obvodech jako pro volby do Westminsteru. Zbylých 56 míst je rozděleno poměrně v osmi volebních regionech odpovídajících obvodům pro volby do europarlamentu. Mezi tyto regiony patří: Highlands and Islands, North-east Scotland, Mid Scotland and Fife, West of Scotland, Glasgow, Central Scotland, Lothians, South of Scotland. Každý region obsazuje sedm křesel. Skotský volič tedy disponuje dvěma hlasy – jedním pro konkrétního kandidáta zastupujícího daný obvod (stejně jako při britských parlamentních volbách), druhým pro politickou stranu. Jeden skotský občan je tedy v parlamentu zastoupen osmi poslanci – jedním za daný obvod a sedmi za daný region. Záměrem implementace tohoto volebního systému bylo zajištění stavu, kdy poměr získaných křesel co nejpřesněji odpovídá úrovni podpory mezi voliči. Pozitivním důsledkem bylo výrazné omezení počtu tzv. propadlých hlasů (Deacon, Sandry, 2007, s. 75-76)

2.2 SNP jako nejsilnější opoziční strana

První volby do skotského parlamentu byly naplánovány na 6. května 1999. Období mezi referendem a těmito volbami vyplnila SNP přípravou politického programu, který by vhodně reagoval na novou situaci. Objevovaly se názory, že po přijetí devoluce ztratí nacionalistická skotská strana svůj smysl – často citován bývá výrok labouristického poslance George Robertsona „*Devolution will kill nationalism stone dead.*“ (BBC, 2013)

2.2.1 Politický program

SNP do těchto voleb vstoupila s programem jednoduše pojmenovaným Skotská strana (*Scotland's Party*). V jeho úvodu předseda Salmond zdůrazňuje, že Skotsko potřebuje v parlamentu stranu, která rozumí potřebám Skotů a nejedná podle nařízení Westminsteru. (SNP, 1999, s. 1) Politikou „Pence pro Skotsko“ („*Penny for Scotland*“) se postavila proti daňové politice New Labour, jejímž plánem bylo snížit základní sazbu

daně z příjmu o jednu penci. SNP chtěla využít pravomoci skotského parlamentu ovlivňovat výši daní a ponechat původní úroveň zdanění. Skotská vláda by tak během tří let získala 690 milionů liber, které by investovala do vzdělání, zdravotnictví a bydlení. Mezi konkrétní cíle těchto investic patřilo zvýšení počtu lékařů, zdravotních sester a učitelů, zrušení školného a obnovení stipendií pro studenty z nižších vrstev či zavedení internetu ve školách. Program obsahoval také prosazení pozemkové reformy, přijetí opatření na podporu menších podnikatelů a také uspořádání referenda o nezávislosti v průběhu příštích čtyř let. (SNP, 1999, s. 2-4)

Kromě tohoto programu, který představoval plány pro případnou vládu Skotské národní strany vzešlou z většiny v parlamentu, měla SNP vypracovaný ještě druhý program. Ten se věnoval nezávislosti a politikám implementovaným v nezávislém Skotsku, tj. v oblastech, v nichž měl prozatím rozhodující slovo Westminster – obrana, zahraniční věci, daně, ekonomika, obchod, důchody a sociální pojištění. (Lynch, 2002, s. 225-226)

2.2.2 Volby 1999

Ve volbách skončila SNP na druhém místě se ziskem 35 mandátů. Její kandidáti obsadili poslanecké lavice pouze v sedmi obvodech, kde se volí systémem prvního v cíli. Většina mandátů (28) pocházela z regionů, v nichž jsou poslanci vybíráni poměrně. Opačně na tom byli vítězní labouristé, ti obsadili 53 mandátů v obvodech a pouze tři v regionech a nejvíce tedy trtili na zavedení nového volebního systému. Třetí konzervativci získali všech svých osmnáct mandátů v regionech, liberální demokraté zůstali o jeden mandát pozadu. Do parlamentu se dostali také zástupci zelených, socialistů a nezávislý kandidát Dennis Canavan. Volební účast nepřekročila hranici 60 %. (Election Resources, 2014)

2.2.3 Průběh předvolební kampaně

SNP si upevnila pozici druhé nejsilnější skotské strany a její podpora vzrostla oproti volbám v roce 1997 přibližně o 6 %, přesto tento výsledek vzbuzoval mezi členy spíše rozpačité pocity, a to kvůli optimistickým výsledkům průzkumů z předchozích měsíců. Těm se strana nedokázala v konečném součtu vyrovnat z několika důvodů. Ostatním stranám se dařilo zdůrazňovat, že jediným skutečným politickým cílem SNP je nezávislost, přičemž existence dvou předvolebních programů vyvolávala dojem vnitřní nejednotnosti nad tímto tématem. Zaměření se na oblasti, v nichž měl nyní díky devoluci legislativní pravomoc skotský parlament vysvětlovali oponenti snahou o zamaskování

separatistické politiky. (Lynch, 2002, s. 226) I SNP se ve své předvolební rétorice poměrně ostře vymezovala vůči ostatním stranám, především vůči labouristům, kteří pro SNP představovali největší konkurenci. Například plánované snížení daní ministrem financí Gordonem Brownem nacionalisté označili za „volební úplatek“ a jeho rozpočet pro Skotsko za „katastrofický“. (SNP, 1999, s. 2) V reakci na uvedení kampaně „Pence pro Skotsko“ referovaly pro-labouristické skotské deníky o SNP jako o straně zvyšující daně. (Lynch, 2002, s. 229) Velké vlně kritiky ze strany politických oponentů i médií musela SNP čelit poté, co její předseda měsíc před volbami okomentoval v televizním vysílání bombardování Srbska jednotkami NATO slovy „neomluvitelná hloupost prohlubující problémy obyvatel, kterým má pomáhat“. Alex Salmond byl prvním vrcholným politikem Spojeného království, který nahlas vyjádřil kontraproduktivitu této akce. (BBC, 1999)

2.2.4 Vláda

Labouristé sestavili koaliční vládu společně s liberálními demokraty, post prvního ministra obsadil Donald Dewar. Ten byl po náhlém úmrtí v říjnu roku 2000 nahrazen skotským ministrem pro podnikání a celoživotní vzdělávání Henry McLeishem. Také on vydržel v úřadu pouhý rok – v listopadu 2001 rezignoval kvůli finančnímu skandálu z doby, kdy zasedal ve westminsterském parlamentu. Jeho nástupcem se stal Jack McConnell. (Kasáková, 2011, s. 185)

2.2.5 Pozice SNP

Z hlediska reprezentace měla SNP na přelomu tisíciletí nejsilnější postavení ve své historii – z jejího středu se rekrutovalo 35 poslanců skotského parlamentu, 6 poslanců britského parlamentu a 2 poslanci Evropského parlamentu. Strana se musela popasovat s novou situací, kterou jí určilo rozložení sil v novém skotském parlamentu. Aby mohla SNP plnit roli skutečně silné a soudržné opozice, musela se nejdříve vypořádat s vnitřní situací. Náročná volební kampaň obnovila již téměř tradiční potíže s financováním, jedním z problémů v této oblasti bylo zákonem omezené získávání peněz ze zahraničí. To se týkalo například i darů od hollywoodského herce a režiséra Seana Conneryho, který měsíčně posílal na účet SNP částku 4 800 liber. (Lynch, 2002, s. 232-235)

2.2.6 Změna předsedy

V září roku 2000 nečekaně z postu předsedy strany odstoupil Alex Salmond. Jako důvod uvedl nesouhlas části strany se způsobem, jakým vede SNP. Po desetiletí na

postu předsedy SNP bylo Salmondovi vyčítáno příliš „diktátorské“ řízení, klíčovým problémem mohl být vztah s pokladníkem Ianem Blackfordem, který kritizoval předsedu kvůli stavu financí. (The Telegraph, 2000) Později se také vzdal křesla ve skotském parlamentu a zaměřil se na vykonávání poslaneckého mandátu ve Westminsteru.

O novém předsedovi se rozhodovalo mezi Johnem Swinneyem a Alexem Neilem. Swinney byl dva roky Salmondovým místopředsedou a stejně jako on zastával v otázce dosažení nezávislosti gradualistický přístup, naopak jeho protikandidát Neil měl podporu fundamentalistického křídla. Na stranické konferenci byl jednoznačně (547 ku 268 hlasům) zvolen John Swinney, který po svém vítězství prohlásil, že je „*prvním předsedou v historii SNP, který má jasnou šanci přivést svou stranu do vlády a svou zemi k nezávislosti*“. (BBC, 2000)

2.2.7 Britské parlamentní volby 2001

Swinney poprvé vedl svou stranu do voleb v červnu 2001, kdy přišly na pořad volby do britského parlamentu. SNP se musela vyrovnat se zvláštní situací – všichni její členové zasedající ve Westminsteru byli totiž zvoleni i do skotského parlamentu a vyjma Alexe Salmonda nikdo z nich neměl v plánu v roce 2001 znovu kandidovat. SNP tedy musela na kandidátky postavit méně známé a nezkušené politiky, což vyvolávalo dojem, že nacionalisté staví účast ve Westminsteru na druhou kolej. Do mírně paradoxní pozice se dostal i sám nový předseda – vedl volební kampaň, ve které ve skutečnosti nekandidoval. (Lynch, 2002, s. 237-238)

SNP, vědoma si své situace, se zaměřila na udržení mandátů z šesti obvodů, které v parlamentu zastupovala. To se podařilo v pěti případech, okrsek Galloway and Upper Nithsdale nacionalisté ztratili na úkor konzervativců. SNP také přišla oproti předchozím volbám o dvě procenta hlasů, přesto v tomto ohledu stále držela druhé místo za suverénními labouristy. (Tetteh, 2008, s. 15) Předseda Swinney po volbách uvedl, že jeho cílem je upevnit politickou organizaci strany tak, aby byla SNP schopna bojovat o vítězství v každém skotském obvodu. Přiznal také, že největší výzvou těchto voleb bylo motivovat voliče, aby šli odevzdat svůj hlas pro SNP i v britských volbách, ačkoliv relevanci strany vidí spíše ve skotských parlamentních volbách. (BBC, 2001)

2.2.8 Postavení ve Westminsteru

V britském parlamentu nyní SNP reprezentovali poslanci, kteří nezastávali nejvyšší posty ve straně. Podobná situace nastala již v sedmdesátých letech, kdy nebyla zvolena část nejužšího vedení, mezi ní a parlamentní skupinou poté panovaly v

některých ohledech rozepře. Poslance SNP nyní ve Westminsteru vedl Alex Salmond. Ti se oproti sedmdesátým letům nikterak neodchylovali od oficiální politiky strany řízené z Edinburghu, jedním z faktorů, které v tomto ohledu sehrály roli byla i zlepšená komunikace díky fungování internetu. Poslanci SNP byli velmi aktivní především při projednávání otázek, které se dotýkaly Skotska a nebyly devolucí přeneseny na regionální parlament. (Kasáková, 2011, s. 187) Naopak v záležitostech, které se dotýkaly pouze Anglie se poslanci SNP dle rozhodnutí strany neúčastnili hlasování. Tento postoj byl dodržován od zavedení devoluce a souvisí s tzv. *West Lothian Question*. (Lindsay, 2009, s. 102)

2.2.9 *West Lothian Question* a nadhodnocení skotské reprezentace

West Lothian Question je problém, na který poukázal v roce 1977 labouristický poslanec Tam Dalyell zastupující skotský obvod West Lothian. Jeho podstatou je otázka, zda mají mít skotští zástupci v parlamentu po devoluci právo rozhodovat o záležitostech týkajících se pouze Anglie, nebudou-li mít neskotští poslanci pravomoc rozhodovat v otázkách Skotska. Společně s tímto tématem vyvstala také otázka nadhodnocení skotské reprezentace ve Westminsteru. Skotsko totiž zastupovalo v parlamentu 71 poslanců (od voleb v roce 1983 72), což znamenalo, že díky menším volebním obvodům jeden skotský poslanec reálně reprezentoval nižší počet obyvatel než jeho anglický kolega. Tato výhoda sice nemohla výrazně ovlivnit postavení skotských zástupců v britské politice, ale například v roce 1974 umožnila sestavit vládu labouristům, kteří měli silnou podporu právě ve Skotsku. Se znovuotevřením devoluční otázky v devadesátých letech se tedy opětovně začal řešit problém nadhodnocené reprezentace. Nyní již panovala shoda v názoru, že ustavení skotského parlamentu musí být doprovázeno snížením počtu skotských poslanců ve Westminsteru. (Říchová, 2005, s. 9-10; The Guardian, 2014) To proběhlo na základě doporučení hraniční komise z roku 2004, Skotsko bylo nově rozděleno do 59 obvodů namísto původních 72. Součástí návrhu komise bylo také snížení počtu poslanců skotského parlamentu, jelikož část jeho křesel je přerozdělována ve stejných jednomandátových obvodech jako v celobritských volbách. (Boundary Commission for Scotland, 2004) Proti tomu vystoupila mj. i SNP s argumentem, že takové snížení počtu členů by porušilo legitimitu danou parlamentu hlasováním v referendu a narušilo rovnováhu volebního systému i fungování celé instituce. (Parliament, 2004) Ke změně osazení skotského parlamentu nakonec nedošlo, což potvrdil zákon z roku 2004, který doplnil a upravil znění Zákona o Skotsku z konce devadesátých let. (Scottish Parliament Constituencies Act, 2004)

2.2.10 Vnitrostranická situace

Plánem SNP pro příští volby do skotského parlamentu byl zisk útok na vedoucí pozici labouristů. Swinney zahájil postupnou reformu vnitřního fungování strany, aby bylo dosaženo vyšší organizovanosti předvolebních kampaní i běžného chodu SNP. Její směřování však stále srážely spory mezi gradualisty a fundamentalisty, s tímto problémem se strana potýkala prakticky od svého založení a dosud se ho nepodařilo uspokojivě vyřešit. Na intenzitě znovu nabraly po nepřesvědčivém výsledku voleb v roce 2001. Evidentní také bylo, že Swinney není tak silným lídrem jako byl charismatický Alex Salmond, hlasy volající po jeho návratu se ozývaly čím dál častěji. (Mackay, 2009, s. 83; Kasáková, 2011, s. 188-189)

2.2.11 Návrh ústavy Skotska

SNP se při působení ve britském i skotském parlamentu stále snažila prosazovat myšlenku skotské nezávislosti, v rámci těchto snah vydala v září roku 2002 SNP návrh ústavy samostatného Skotska – *A Constitution for a Free Scotland*. Dokument má rozsah sedmi článků, v prvním jsou zdůrazněny principy práva obyvatel Skotska na sebeurčení a národní suverenitu, nároků na území (včetně nerostných surovin v moři), svrchovanosti ústavy a inkluzního pojetí občanství. Ve druhém článku je rozebráno postavení hlavy státu (královny Alžběty II. a jejích následníků) a exekutiva. Článek III se věnuje legislativní moci zastoupené jednokomorovým parlamentem s odkazem na historické skotské shromáždění fungující před rokem 1707. Parlament samostatného Skotska by měl být podle návrhu ústavy volen proporčně na dobu čtyř let, volebním právem by měli disponovat všichni občané starší šestnácti let. Článek IV se zabývá místní správou, článek V soudní mocí. Článek VI je rozsahem nejdelší a obsahuje základní práva a svobody občanů. Poslední částí jsou dodatky, k jejichž přijetí by měla být nutná třipětinová většina parlamentu a potvrzení v referendu. (SNP, 2002)

2.2.12 Kampaň před volbami 2003

V kampani před volbami v roce 2003 už SNP tolik nezávislost nezdůrazňovala, ve svém programu se zaměřila více na aktuální témata a problémy, se kterými se Skotsko potýkalo. V oblasti zdravotnictví si SNP jako cíle vytyčila např. zkrácení čekací doby pacientů, zvýšení platů zdravotních sester, zlepšení hygienických podmínek v nemocnicích či přispívání na zdravou výživu pro nastávající matky. Snaha o dosažení vyšší úrovně vzdělávání a výchovy dětí měla být podpořena snížením počtu žáků v jednotlivých třídách, zaměřením se na výuku skotské historie, literatury a jazyků. Strana

se také znovu vyjádřila pro bezplatnost vzdělávání na všech úrovních. SNP jednoznačně odmítla návrh vládní koalice labouristů a liberálních demokratů na privatizace ve školství a zdravotnictví. Mezi další návrhy patřilo zvýšení počtu policistů a zaměření se na problematiku kriminality mladistvých. V rámci energetiky se chtěla SNP zaměřit na vyšší využívání obnovitelných zdrojů a postupně kompletně odstavit chod jaderných elektráren. Nově se strana začala výrazněji věnovat ochraně životního prostředí. Mezi další témata, ke kterým se SNP vyjádřila ve svém programu patřilo zemědělství, kultura, sport, obnova venkova, doprava, turismus a bydlení. Strana se také zavázala k nezvyšování daní. Otázka nezávislosti byla v programu řešena více z pohledu ekonomických argumentů, SNP zde zmínila, že samostatné Skotsko by bylo osmou nejbohatší zemí světa. (SNP, 2003)

2.2.13 Volby 2003

Výsledky westminsterských voleb v roce 2001 i průzkumy veřejného mínění naznačovaly, že vládní koalice by měla obhájit svou pozici. Peter Lynch však upozorňuje na patrný rozdíl v podpoře labouristů a SNP v britských a skotských volbách, kdy výsledky při volbách do regionálního parlamentu jsou mnohem méně jednoznačnou záležitostí Labour Party. Lynch poukazuje i na další faktory, které by mohly hrát velkou roli v konečném účtování – volební účast (v roce 1999 ovlivnila výsledky voleb vysoká neúčast labouristických voličů), proporční volební systém a vzestup malých stran – především zelených a socialistů. (Lynch, 2002, s. 239-240)

Volby pro nacionalisty nedopadly dobře. Celkově SNP získala 27 mandátů, což bylo o osm méně než před čtyřmi lety. Špatně si vedla především v regionech, kde ztratila přes 6 % hlasů a deset křesel – nejvíce, tři, na severovýchodě Skotska. Tento výsledek byl natolik neuspokojivý, že přehlušil i dílčí úspěch v jednomandátových obvodech, kde SNP obsadila devět křesel, o dvě více než v roce 1999. Tři z těchto devíti mandátů získali nacionalisté na úkor labouristů, a to v obvodech Aberdeen North, Dundee East a Ochil, naopak Galloway and Upper Nithsdale ztratili ve prospěch Konzervativní strany.

Budeme-li považovat ztrátu/zisk mandátů za hodnotící hledisko, SNP byla největším poraženým těchto voleb. Podobně dopadla i Labouristická strana, která naopak ztrácela v obvodech, kde přišla o sedm zástupců. V regionech ke svým dosavadním třem mandátům přidala pouze jeden a celkový počet obsazených křesel zaokrouhlila na padesát. Přestože nacionalisté i labouristé výrazně ztráceli, podařilo se jim udržet pozice dvou nejsilnějších stran. Konzervativci a liberálové napodobili své

výsledky z prvních voleb do skotského parlamentu a získali stejný počet mandátů – 18 a 17. Skotská strana zelených (*Scottish Green Party*) postavila své kandidáty pouze na stranické kandidátky v regionech a získala sedm křesel. Podobně si vedli socialisté (*Scottish Socialist Party*), kteří sice postavili kandidáty i v obvodech, ale všech svých šest mandátů získali v regionech. Ve dvou obvodech zvítězili nezávislí kandidáti Dennis Canavan a Jean Turner, v regionech byli do parlamentu zvoleni také dva nezávislí: John Swinburne a bývalá členka SNP Margo MacDonald. (BBC, 2003; Election Resources, 2014a) Ta se rozhodla zúčastnit se voleb jakožto nezávislá poté, co byla na kandidátce SNP v regionu Lothians umístěna až na páté místo, což prakticky znemožňovalo její znovuzvolení. Vedení strany na tento krok reagovalo jejím oficiálním vyloučením ze SNP. (BBC, 2003a)

2.2.14 Příčiny neúspěchu a pozice předsedy

Případ Margo MacDonald ilustruje chaos uvnitř strany a rozepře mezi poslanci z řad Skotské národní strany, které ji provázely po celou dobu prvního volebního období. Výše zmíněné spory fundamentalistického a gradualistického křídla, nedůrazný Swinney v čele strany a opozice postrádající „instinkt zabijáka“ (Mackay, 2009, s. 83), to byly hlavní důvody tápání SNP v prvních podevolučních letech a neschopnosti atakovat vedoucí pozici Labouristické strany ve volbách roku 2003. Koaliční vládu s liberálními demokraty znovu sestavil Jack McConnell. (BBC, 2003b)

Swinney žádné osobní důsledky z volebního neúspěchu nevyvodil a na podzimní stranické konferenci v Inverness s přehledem obhájil předsednický post proti méně známému Billu Wilsonovi, nicméně kritika Swinneyho vedení byla stále velmi aktuální. Třetí volební test přišel na řadu v červnu 2004, tentokrát se jednalo o volby do Evropského parlamentu. Podpora SNP spadla pod 20% hranici a v reakci na další volební neúspěch John Swinney na svůj post rezignoval. (Mackay, 2009, s. 83) První ministr McConnell okomentoval tento krok slovy „*změna lídra toho příliš nezmění, pravý problém nacionalistů není ve vedení, ale v jejich politice a postojích*“. (BBC, 2004)

2.2.15 Volba nového předsedy

Mezi hlavní kandidáty na uvolněnou pozici patřily dvě ženy – Swinneyho místopředsedkyně Roseanna Cunningham a Nicola Sturgeon, které vyjádřil podporu i Alex Salmond. Třetím byl Michael Russell, ten ale na rozdíl od svých dvou kolegyň neměl žádnou vyšší stranickou funkci a ani nebyl ve volbách zvolen do skotského

parlamentu. Velmi diskutována byla i kandidatura samotného Salmonda, který ji původně odmítal se slovy „*Budu-li nominován, odmítnu. Budu-li navržen, zdržím se. A budu-li zvolen, rezignuji.*“ Až těsně před nominacemi si tento postoj rozmyslel a rozhodl se znovu ucházet o předsednickou funkci, Nicola Sturgeon naopak z boje o nejvyšší pozici ve straně ustoupila a zaměřila se na získání postu místopředsedkyně. Salmond navíc oznámil, že má v plánu stát se příštím skotským prvním ministrem a dovést SNP do vlády. Alex Salmond byl také skutečně předsedou po čtyřleté pauze znovu zvolen, a to přesvědčivě třemi čtvrtinami hlasů. Vzhledem k tomu, že Salmond nebyl členem skotského parlamentu, pozici lídra zde zastávala Nicola Sturgeon. (Mackay, 2009, s. 83; The Guardian, 2004)

2.2.16 Britské parlamentní volby 2005

Salmondovým jasným cílem byly skotské volby v roce 2007, ještě předtím ale SNP čekaly volby do Westminsteru, naplánované na květen 2005. Skotsko v nich nově volilo pouze v 59 obvodech, namísto původních 72. SNP dosáhla rozporuplného výsledku – 17,7 % hlasů byl nejhorší výsledek od roku 1987, na druhou stranu nacionalisté obsadili šest křesel, což bylo o jedno víc než před čtyřmi lety. (Tetteh, 2008, s. 15) Náplastí na nepřesvědčivé výsledky mohl být fakt, že SNP dokázala poprvé po 31 letech získat v Londýně křesla, která obhájili labouristé. Stalo se tak v obvodech Western Isles (BBC, 2005) a Dundee East. (BBC, 2005a) Z témat, která zůstala v kompetenci britského parlamentu se SNP před volbami zaměřila na ekonomický růst Skotska, daňový systém, peníze a otázku jaderných zbraní. (Kasáková, 2011, s. 204)

2.2.17 Pozice SNP ve druhém funkčním období skotského parlamentu

Rozložení povinností lídra mezi dvě osoby straně poměrně prospívalo, Nicola Sturgeon si brzy získala respekt při parlamentních debatách a konfrontacích s prvním ministrem McConnellem. Celkově si SNP vedla lépe než v prvním funkčním období, její parlamentní skupina byla sice méně početná, ale soudržnější, protože nejrušivější elementy z řad fundamentalistů ve volbách v roce 2003 neuspěly. SNP se dokázala projevat jako konstruktivní opozice, u některých témat zvládla najít společnou řeč s koaliční většinou a podpořit výslednou legislativu. Jednalo se například o boj s užíváním drog a alkoholu mezi mladistvými a s tím související kriminalitou či zákaz kouření na veřejných místech. Významně se také nacionalisté podíleli na změně volebního systému u voleb do místní správy, a to na systém jednoho přenosného hlasu, který upřednostňovala právě SNP. (Mackay, 2009, s. 85)

Rostoucí popularitu SNP potvrdila na jaře 2006 v doplňovacích volbách v okrsku Moray. Ty následovaly po úmrtí oblíbené nacionalistické političky Margaret Ewing, SNP tedy dokázala s přehledem obhájit křeslo v tomto obvodu. Vítězství v doplňovacích volbách představovalo oživení morálky pro členy strany i voliče, kteří začínali věřit, že Salmondovy výroky o vítězství ve volbách v příštím roce nejsou pouze planá slova. Rok před volbami bylo evidentní, že SNP dokázala po devoluci překonat své vlastní vnitřní problémy, které ji srážely v první funkčním období skotského parlamentu a dostat se do pozice, kdy mohla narušit dosud dominantní postavení Labouristické strany. (Mackay, 2009, s. 86)

2.2.18 Otázka ropy – McCroneova zpráva

V otázce nezávislosti se strana v přípravách na volby věnovala především ekonomickým argumentům, velkým tématem opět byla otázka příjmů z těžby ropy. Rozruch vzbudil třicet let starý dokument, který byl zveřejněn v roce 2005. Jednalo se o analýzu skotského ekonoma Gavina McCronea a jejím tématem byl potenciál skotské nezávislosti v souvislosti s příjmy plynoucími z těžby ropy v Severním moři. Ukázalo se, že „černé zlato“ by poskytlo nezávislému Skotsku možnost stát se podobně prosperujícím státem, jakým je např. Švýcarsko. Tento argument by v polovině sedmdesátých let značně posílil hlas SNP, která v této době vystupovala s programem „*It's Scotland's Oil*“ postaveným právě na příjmech z ropy. Tehdejší labouristický kabinet se rozhodl tuto zprávu přísně utajit kvůli obavám z příliš silného postavení nacionalistů, které by mohlo vést až k osamostatnění Skotska. (The Independent, 2005)

2.2.19 Program a kampaň pro volby 2007

Předvolební program nesl název *It's time*. Strana ho pojala zároveň jako program vládní a prezentuje v něm nový přístup k vládnutí a dosažení úspěšnějšího Skotska. Jednotlivé politiky představuje prostřednictvím cílů, ke kterým může skotský národ dojít: zdravější – ochrana místních zdravotních center, bohatší – podpora malých podnikatelů v růstu a vytváření nových a lépe placených pracovních míst, bezpečnější – více policistů v ulicích a potírání prodeje alkoholu nezletilým, spravedlivější – úprava systému místních daní, jednodušší – podpora mladých rodin skrze zvýšení míst v neplacených školkách, zelenější – investice do obnovitelných zdrojů energie a odmítnutí jaderných elektráren, chytřejší – zmenšení tříd na nižších stupních škol a zrušení školného a poplatků po studiu. Jednotlivé body tohoto programu se ve většině případů shodují s programem pro volby v roce 2003. Nově se objevila témata války v Iráku

(snaha stáhnout skotské vojáky) a umístění jaderných zbraní Trident ve Skotsku. SNP tentokrát také více akcentovala nezávislost, mj. cíl uspořádat během následujícího funkčního období referendum. (SNP, 2007)

V předvolebním boji stranu stmeloval především předseda Salmond, jeho optimismus ohledně vítězství ve volbách byl navíc podpořen průběžnými výsledky průzkumů, v nich nacionalisté zaznamenávali rostoucí podporu na úkor labouristů. SNP také oproti volbám v předchozích letech dokázala získávat na svou stranu podporu skotských podnikatelů, což představovalo vyšší rozpočet na vedení kampaně. Díky propracovanějšímu systému získávání informací o voličích mohla SNP lépe zacílit jednotlivé kroky v rámci své prezentace, zlepšila taktéž využití internetu – např. on-line vysílání, v němž figuroval Sean Connery. Celkově se straně podařilo dosáhnout v oblasti vedení kampaně profesionálnější úrovně. (Kasáková, 2011, s. 207-208)

2.3 Menšinová vláda SNP 2007 - 2011

2.3.1 Volby 2007

Volby do skotského parlamentu proběhly 3. května a SNP v nich dokázala splnit cíl, který jí Alex Salmond při druhém nástupu do funkce vytyčil. Ziskem 47 mandátů porazila nejtěsnějším rozdílem labouristy, konzervativci i liberální demokraté ztratili po jednom mandátu a obsadili 17, respektive 16 křesel. Do parlamentu se dostali také Zelení, kteří uhájili pouze dvě ze sedmi poslaneckých míst. Naopak socialisté ztratili všech šest mandátů. Z nezávislých kandidátů se tentokrát prosadila pouze Margo MacDonald.

SNP dokázala oproti roku 2003 získat 20 mandátů – 12 v obvodech a 8 v regionech, celkově hlasovalo pro SNP 37 % voličů. Kandidáti SNP zvládli obsadit na úkor labouristů devět obvodů. Volební účast dosáhla 51,7 % v obvodech a 52,4 % v regionech. (BBC, 2007) Ve stejný den se také konaly volby do místních zastupitelstev. Také v nich SNP výrazně získala na úkor labouristů a nejvíce tak profitovala ze zavedení nového volebního systému jednoho přenosného hlasu. (The Electoral Commission, 2007)

2.3.2 Ustavení menšinové vlády

Jakožto předseda vítězné strany byl Alex Salmond v nově složeném parlamentu zvolen prvním ministrem poměrem 49 ku 47 hlasům (Salmonda podpořili oba poslanci Zelených, konzervativci a liberální demokraté se zdrželi hlasování). (BBC, 2007a) Případná koalice s liberálními demokraty by při podpoře Zelených měla zajištěnou

těsnou většinu, jednání však nevedla k dohodě, jelikož SNP nechtěla ustoupit z plánu na uspořádání referenda o nezávislosti. Jediným východiskem bylo pro Salmonda složení menšinového kabinetu. (Mackay, 2009, s. 86) Nový první ministr ve vítězném projevu před skotským parlamentem mj. řekl:

„Věřím, že Skotsko je připraveno na změnu a reformy. Jsme malý národ s velkou budoucností a také velkými výzvami. (...) Máme smysl pro sebe, smysl pro společnost a především smysl pro blaho Skotska. V některých směrech nejsme ani rozdělený parlament. Samozřejmě, v této části komory usilujeme o nezávislost a rovnost pro Skotsko a ne každý souhlasí. Je zde však široká shoda na tom, že tento parlament musí převzít větší zodpovědnost nad vládou ve Skotsku.

(...) Jsme rozdílní, ne rozdělení. Při složení tohoto třetího skotského parlamentu je nezbytně nutné, aby se vláda opírala o sílu svých argumentů, ne aby se síla argumentů opírala o podporu v parlamentu. Navzdory všem problémům, kterým budeme společně čelit toto vítám, jako šanci vytvořit nový a podstatně více reflektivní model demokracie.

(...) Budeme mít koalici, nebo menšinový kabinet? Lidem, které zastupujeme, více záleží na tom, čeho my všichni jejich jménem dosáhneme, než na tom, jaké bude složení vlády. (...) Dnes se zavazují k vedení vlády zcela a výlučně ve skotském národním zájmu. Budeme usilovat o podporu pro jednotlivé návrhy napříč touto komorou. To je parlament, který si skotský lid zvolil a to je vláda, kterou budu hrdý vést. (BBC, 2007b)

2.3.3 Složení vládního kabinetu

Prvním Salmondovým krokem v nové funkci byla změna organizační struktury vlády. Exekutiva se nově skládala ze šesti kabinetních ministrů (*Cabinet Secretaries*), kterými byli první ministr (Alex Salmond), ministr financí a udržitelného rozvoje (John Swinney), ministr vzdělávání (Fiona Hyslop), ministr zdraví a sociálních věcí (Nicola Sturgeon), ministr spravedlnosti (Kenny MacAskill), ministr pro záležitosti venkova a životního prostředí (Richard Lochhead). Vládu dále tvořilo deset ministrů (*Ministers*) a dva právní úředníci (*Law Officers*). Oproti předchozím kabinetům se snížil počet ministrů o dva a došlo ke změně oblastí působnosti jednotlivých resortů. (The Scottish Government, 2007)

2.3.4 Prosazování zákonů v parlamentu

SNP ke svému menšinovému vládnutí přistoupila hned od úvodu velmi aktivně a během prvních sto dní v úřadu představila několik návrhů ze svého programu. Patřilo mezi ně zrušení mýtného na silničních mostech Forth a Tay, zabránění zrušení úrazových

a pohotovostních oddělení v některých nemocnicích, zmrazení místních daní, zrušení školného pro skotské studenty a studenty ze zemí EU či postupné rušení poplatků za lékařské předpisy. (Mackay, 2009, s. 87) Některé návrhy se vzhledem k absenci majority v parlamentu naopak prosadit nepodařilo, popřípadě jim předcházela zdlouhavá jednání při hledání podpory pro konkrétní zákony. Zatímco předchozí koalice labouristů a liberálních demokratů se mohla při prosazování svých cílů opírat o poměrně jistou většinu v parlamentu, SNP musela kromě udržení vlastní jednoty a disciplíny svých poslanců hledat podporu i u ostatních stran. Možnost alespoň nepřímo se podílet na zákonodárství využívali především konzervativci, se kterými SNP nejvíce spolupracovala. Situace, kdy SNP musela složitě předjednat návrhy zákonů a hledat podporu i mimo své poslanecké lavice, se negativně projevovala na prodlužování legislativního procesu. (Keating, Carney, 2009, s. 41; Mackay, 2009, s. 87.) Zatímco v letech 2000 až 2007 bylo průměrně skotským parlamentem přijato kolem šestnácti zákonů ročně, v roce 2008 jich prošlo parlamentem sedm a v roce 2009 dvanáct. (UK Legislation, 2015)

Největší nástrahy minoritního vládnutí na nacionalisty čekaly při hlasování o důvěře a přijímání rozpočtu. První situace hrozila při rozhodování o záležitostech, kdy SNP nenašla podporu u žádné ze ostatních parlamentních stran – např. při schvalování financování nových tramvajových linek v Edinburghu, kdy se labouristé, konzervativci, liberální demokraté i Zelení shodovali na stejném návrhu. Hlasování o rozpočtu bylo každoročně jednou z největších výzev pro Salmondovu vládu, jelikož opoziční strany měly možnost nabízet své hlasy výměnou za různé ústupky. Právě při přijímání rozpočtu se výrazně projevovala spolupráce s konzervativci. Při prvním takovém hlasování podměnila Konzervativní strana svou podporu dodržením některých programových bodů SNP – zvýšení počtu policistů o jeden tisíc a snížení daní pro podnikatele. Společně s podporou Zelených a nezávislé poslankyně Margo MacDonald byl rozpočet na rok 2008 těsnou většinou 66 hlasů schválen. Mnohem složitějším jednáním musela SNP projít při schvalování rozpočtu o rok později, konzervativcům přislíbila šedesátimilionovou investici do obnovy městských center a Zeleným 33 milionů liber na zateplování domů. Zelení ale nakonec hlasovali společně s labouristy a liberálními demokraty proti přijetí rozpočtu. Alex Salmond poté zatlačil na opozici skrze média a ve druhém hlasování se mu podařilo prosadit rozpočet s podporou všech stran. (Mackay, 2009, s. 87-88)

Ačkoliv menšinový kabinet SNP zvládal předkládat návrhy a získávat podporu pro zákony v oblastech, na které se strana zaměřila ve svém programu (školství,

zdravotnictví, životní prostředí), dvě stěžejní politiky – reformu místní daně a uspořádání referenda o nezávislosti – se prosadit nepodařilo. Plán na nahrazení místní daně místní daní z příjmů byl opuštěn v únoru 2009, kdy bylo jasné, že většinovou podporu v parlamentu nezíská. (Keating, Carney, 2009, s. 40)

2.3.5 Nezávislost a Národní debata

Otázce nezávislosti a referenda se začala Salmondova vláda věnovat krátce po svém ustavení. V srpnu 2007 byl spuštěn projekt Národní debata (*National Conversation*) s cílem navrhnout řešení budoucího uspořádání vztahů Skotska a Velké Británie. (The Scottish Government, 2014) Prvním krokem SNP bylo vydání dokumentu Vyberte si budoucnost Skotska: Národní debata s podtitulem Nezávislost a odpovědnost v moderním světě (*Choosing Scotland's Future: A National Conversation. Independence and Responsibility in the Modern World*). Alex Salmond v jeho úvodu zmiňuje, že jeho vláda považuje za nejlepší budoucnost Skotska nezávislost. Respektuje také ostatní návrhy – posílenou devoluci, vyšší fiskální pravomoci, či federalizaci. (SNP, 2007a, s. 5) Proto jsou v tomto dokumentu představeny dva návrhy k diskusi, nezávislost a rozšíření přenesených pravomocí.

2.3.6 Choosing Scotland's Future

Nejprve je rozebrána méně radikální varianta pokračování devoluce, a to především v ekonomických otázkách a záležitostech fiskálních pravomocí, důležitou roli zde opět hraje problematika zásob ropy a snížení hospodářské závislosti na centrální vládě. Převedení větších, nebo úplných pravomocí SNP také požadovala v oblastech boje s terorismem, pracovního práva a odborů, pošt, sociální bezpečnosti a důchodů, energetiky, dopravy, vztahů s EU, imigrace, vysílacích práv, státní služby a voleb. (SNP, 2007a, s. 8-17)

Další částí dokumentu je návrh nezávislosti a kroků, které by měly být před jejím dosažením podniknuty. SNP deklaruje, že nezávislost Skotska má být výsledkem jednání mezi britskou a skotskou vládou. Fungování skotských zákonodárných, výkonných a soudních institucí by muselo být zřízeno na novém základě, jiném než je Zákon o Skotsku, ale nemuselo nutně měnit svou organizaci a strukturu, popř. jejich základy. Jednání mezi oběma vládami by mělo nastavit podmínky rozdělení pohledávek a závazků Spojeného království, jako jsou státní dluh, penze pro zaměstnance veřejného sektoru nebo příspěvky na sociální zabezpečení. Rozdělen by byl také armádní majetek. Další jednání stanovující mezinárodní postavení nezávislého Skotska by měla být

vedena se zástupci mezinárodních organizací – EU, OSN, Commonwealthu, WTO a NATO. Návrh předpokládá, že hlavou státu by zůstala britská královna. (SNP, 2007a, s. 19-24)

2.3.7 Reakce a odložení referenda

Součástí vládního dokumentu byl i návrh zákona o referendu, jehož předmětem mělo být zahájení jednání mezi skotskou a britskou vládou o dosažení nezávislosti Skotska. (SNP, 2007a, s. 44) Labouristé, konzervativci i liberální demokraté tento dokument i návrh zákona odmítli. Reakcí bylo ustavení komise s cílem přezkoumat a navrhnout nové ústavněprávní postavení Skotska. Předsedal jí sir Kenneth Calman. (BBC, 2008) Komise ve své závěrečné zprávě vyhodnotila projekt devoluce jako úspěšný a navrhla přenesení dalších pravomocí na regionální instituce. (The Telegraph, 2009) Plánem SNP bylo uspořádat referendum na Den sv. Ondřeje, tedy 30. listopadu 2010. Debata týkající se nezávislosti, případně posílení devoluce, probíhala po celou dobu prvního funkčního období Salmondovy vlády, ta však nedokázala najít pro svůj návrh podporu u ostatních parlamentních stran a hlasování o uspořádání referenda tedy ani neproběhlo. V září 2010 SNP oznámila, že lidové hlasování dříve než po parlamentních volbách v roce 2011 neproběhne. (BBC, 2010)

2.3.8 Změny ve vládním kabinetu

Z hlediska personálního obsazení byla Salmondova první vláda poměrně stabilní, prvních změn se dočkala na začátku roku 2009, a to poměrně nečekaných. První ministr se rozhodl obměnit obsazení čtyř ministerstev - Lindu Fabiani nahradil na postu ministra pro Evropu, vnější vztahy a kulturu Michael Russell, dosavadní ministr pro životní prostředí. Vedení jeho rezortu převzala Roseanna Cunningham. Post ministra pro komunitu a sport obsadil po Stewartu Maxwelllovi Alex Neil a na ministerstvu škol a dovedností byla Maureen Watt nahrazena Keithem Brownem. Alex Salmond poděkoval odstupujícím ministrům za odvedenou práci a vyloučil, že by za jejich výměnami stála politická pochybení. Změny odůvodnil potřebou zajistit stabilitu v době ekonomické krize s pomocí talentu a zkušeností nových členů kabinetu. (Herald Scotland, 2009) Především za obsazením Roseanny Cunningham a Alexe Neila je možné pozorovat krok směrem k upevnění Salmondovy pozice a zajištění si loajality ve straně, jelikož se tyto dva politici dříve ucházeli o post předsedy SNP. (Kasáková, 2011, s. 217)

2.3.9 Volby do Evropského parlamentu 2009

V průběhu vládnutí prvního nacionalistického kabinetu čekaly Skotsko, potažmo

celé Spojené království dvoje volby. V roce 2009 byli voleni zástupci do Evropského parlamentu a o rok později do Westminsteru. Evropské volby SNP ve Skotsku vyhrála a ze šesti mandátů obsadila dva, stejně jako labouristé. Po jednom poslanci vyslali do Bruselu konzervativci a liberální demokraté. SNP poprvé dokázala vyhrát skotskou část voleb konaných po celé Británii, Salmond tento úspěch chápal jako vyjádření podpory voličů jeho vládě. (BBC, 2009)

2.3.10 Volby do britského parlamentu 2010

Volby do britského parlamentu ve Skotsku nepřinesly žádnou změnu v rozdělení mandátů oproti roku 2005, pouze labouristé dokázali zpět získat křesla, která ztratili v předchozích letech v doplňovacích volbách. SNP tedy dále zastupovala šest obvodů, její zisk těsně nepřesáhl 20 %. (BBC, 2010a) V těchto volbách již nekandidoval Alex Salmond, který se chtěl plně věnovat práci skotského prvního ministra. Hlavním programovým bodem nacionalistických poslanců bylo vyjednávání o větších fiskálních pravomocích pro skotský parlament. (Mail Online, 2010) Volby vyhráli konzervativci vedení Davidem Cameronem, ale nadpoloviční většinu křesel v parlamentu nezískali a museli tak složit koalici s liberálními demokraty. Jednalo se o první britskou koaliční vládu od druhé světové války. (Politics Resources, 2015)

2.3.11 Program a kampaň pro volby 2011

Jak již bylo zmíněno výše, SNP zvládala prosazovat ve skotském parlamentu svou politiku i přesto, že v něm nedisponovala většinou mandátů. Pro svůj hlavní cíl v podobě přijetí zákona o referendu ale podporu mezi ostatními stranami najít nedokázala. Jako východisko se nabízelo získání parlamentní většiny v následujících volbách, ty byly naplánovány na začátek května 2011.

SNP se ve své předvolební kampani zaměřila na úspěchy, kterých se jí podařilo za čtyři roky menšinového vládnutí dosáhnout. Nový volební program s názvem Posunout Skotsko vpřed (*Taking Scotland Forward*) je jakýmsi doplněným pokračováním programu pro volby 2007 a má sloužit jako vládní program na následující volební období. Ke stěžejním cílům pro příští čtyři roky patří pokračování zmrazení místní daně, investice do Fondu skotské budoucnosti (*Scottish Futures Fund*) ve výši 250 milionů liber, udržení počtu policistů, zajištění rozpočtu národní zdravotní služby, pokračování zrušení školného, dosažení stoprocentního podílu výroby energie z obnovitelných zdrojů do roku 2020 a samozřejmě uspořádání referenda o nezávislosti. (SNP, 2011; BBC, 2011)

Nacionalisté v kampani znovu velmi těžili z popularity svého předsedy. Charismatický Alex Salmond většinou v televizních debatách dominoval a dokázal přesvědčivě obhajovat kroky své vlády, čímž mohl na svou stranu získat nerozhodnuté voliče. Podle průzkumů byl rozdíl mezi SNP a labouristy minimální, přibližně měsíc před volbami vedla SNP v obvodech pouze o 1 %, naopak v regionech měli navrch labouristé. (STV News, 2011)

2.4 Většinová vláda SNP od roku 2011

2.4.1 Volby 2011

5. května 2011 dosáhla Skotská národní strana velkého vítězství, ze 129 křesel ve skotském parlamentu jich obsadila 69, tedy nadpoloviční většinu. SNP získala 16 mandátů na úkor labouristů, osm na úkor liberálních demokratů a jedno od konzervativců. V obvodech odevzdalo svůj hlas kandidátům SNP přes 45 % voličů, v regionech získali nacionalisté 44 %. Labouristům připadlo 37 mandátů, konzervativcům 15 a výrazně oslabení liberální demokraté vyslali do parlamentu jen 5 zástupců. Zelení obhájili své dva mandáty a v regionu Lothian tradičně uspěla i nezávislá kandidátka Margo MacDonald. (BBC, 2011a) Alex Salmond označil úspěch své strany za „vítězství pro společnost a národ“. Čerstvě po volbách předseda uvedl, že referendum o nezávislosti proběhne v druhé půlce funkčního období. (BBC, 2012a)

2.4.2 Změny v kabinetu a vládní program

Salmondův druhý kabinet doznal určitých změn – k dosavadním pěti kabinetním ministrům (Sturgeon, Swinney, Russell, MacAskill a Lochhead) přibyli další tři: Bruce Crawford (parlamentní záležitosti a vládní strategie), Fiona Hyslop (kultura a vnější záležitosti) a Alex Neil (infrastruktura a investice). (BBC, 2011b)

Vláda poté představila svůj legislativní program pro následující rok. Kromě rozpočtu obsahoval reformu policejních a protipožárních složek, stanovení minimálních cen alkoholu, boj s nepřijatelným chováním na fotbalových stadionech, zákon o vodách, úpravu práv dětí a mladých lidí, reformu místních daní, a další. Celkem bylo jeho součástí 16 návrhů. (BBC, 2011c) Podle seznamu přijatých zákonů dostupného na webových stránkách britské legislativy je patrné, že SNP se dařilo prosazovat dané návrhy. Ve volebním roce 2011 skotský parlament odsouhlasil 16 zákonů, v následujícím roce 11, v roce 2013 14 a v loňském roce prošlo legislativním procesem 19 zákonů. Ten nejočekávanější – Zákon o referendu o skotské nezávislosti (*Scottish Independence Referendum Act 2013*) – byl v parlamentu odhlasován v listopadu 2013. (Scottish

Independence Referendum Act, 2013)

3 Referendum o nezávislosti Skotska 2014

3.1 Přípravy referenda a kampaň

3.1.1 Úvodní kroky

SNP zahájila kampaň na stranické konferenci v Inverness 23. října 2011. Jejím vedením byl pověřen Angus Robertson, lídr westmintsterské poslanecké skupiny. Na konferenci uvedl start kampaně slovy „*Toto je plán nezávislosti – největší kampaň v naší historii zacílená na každou domácnost, na každého voliče ve Skotsku. Budeme mluvit s co nejvíce voliči to bude možné – podporovateli, těmi, kteří váhají, i lidmi, které je ještě třeba přesvědčit. Tato kampaň není pro SNP, je pro Skotsko. Toto je kampaň pro zajištění toho nejlepšího pro naši komunitu. Tato kampaň je pro zajištění toho nejlepšího pro naše rodiny a společnost. Tato kampaň je pro všechny, nehledě na to, jakou stranu volili.*“ (BBC, 2011d)

V lednu 2012 Alex Salmond přiblížil dlouho očekávané datum referenda – podzim 2014. Ještě předtím britský premiér David Cameron varoval Salmonda, že měli se vyhnout dlouholetým soudním sporům, musí návrh referenda schválit britská vláda. Cameron například požadoval, aby předmětem referenda byla pouze jedna ano/ne otázka o nezávislosti. Reakce Salmondova mluvčího byla poměrně rázná: „*Podmínky referenda nebudou diktovány vládou Spojeného království, tyto dny jsou již dávno pryč.*“ (The Guardian, 2012) O dva týdny později navrhla skotská vláda veřejnosti k diskusi znění otázky „*Souhlasíte, že by Skotsko mělo být nezávislou zemí?*“ (BBC, 2014)

3.1.2 Yes Scotland a Better Together

Kampaň Ano Skotsko (*Yes Scotland*) naplno odstartovala 25. května 2012 v Edinburghu, jejím plánem bylo získat jeden milion podpisů pod prohlášení vyjadřující podporu přijetí nezávislosti – dostatek k vítězství v referendu. K celebritám, které hned po spuštění kampaně vyjádřili podporu patřil samozřejmě Sean Connery, dále například básnička Liz Lochhead, zpěvák Pat Kane či herci Alan Cumming a Brian Cox. Ke kampani se také hned od úvodu kromě SNP připojili skotští zelení a socialisté. V té samé době se také začala formovat opoziční kampaň, dlouholetý člen Blairova kabinetu a poslanec Alistair Darling upozornil na průzkum agentury YouGov, podle kterého pouze 33 % Skotů bylo pro nezávislost. Začal také jednat se zástupci konzervativců a liberálních demokratů za účelem spuštění kampaně proti oddělení Skotska od Spojeného království. (BBC, 2012b) Ta byla ohlášena přesně měsíc po *Yes Scotland* a dostala název Lepší spolu (*Better Together*). (BBC, 2012c)

3.1.3 Edinburská dohoda a další významné momenty příprav referenda

Po měsících vyjednávání podepsali v říjnu 2012 David Cameron a Alex Salmond dohodu, která stvrdila pravomoc skotské vlády uspořádat referendum. Britský premiér poté řekl:

„Chtěl jsem projevit respekt obyvatelům Skotska. Ti volili pro stranu, která chtěla referendum. Toto referendum jsem umožnil a zajistil, že bude rozhodné, legální a férové. (...) Chtěli jsme jednu jednoduchou otázku, která musí být položena před koncem roku 2014, abychom ukončili tuto nejistotu.

(...) Pevně věřím, že Skotsku bude lépe se Spojeným královstvím, ale také především Spojenému království bude lépe se Skotskem. Spolu je nám lépe, spolu jsme silnější, spolu jsme bezpečnější. (...) Doufám, že lidé budou volit tak, aby Spojené království zůstalo pohromadě.“ (The Guardian, 2012a)

V březnu 2013 skotská vláda po dlouhém čekání odtajnila datum referenda – 18. září 2014. Tou dobou již bylo známo i přesné znění otázky referenda (*Mělo by Skotsko být nezávislou zemí?*) a parlamentu byl představen návrh umožňující hlasovat i šestnáctiletým a sedmnáctiletým Skotům. Samotný návrh zákona o referendu byl jednohlasně skotským parlamentem přijat 14. listopadu 2013. (BBC, 2014)

3.1.4 Scotland's Future

Krátce poté kabinet vydal Bílou knihu Budoucnost Skotska: Váš průvodce nezávislým Skotskem (*Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*). Tento dokument má 670 stran a Salmond ho označil za „nejkomplexnější plán samostatnosti státu, který kdy byl zveřejněn“. (BBC, 2013a) Je rozdělen do deseti kapitol. První kapitola uvádí nezávislost – odpovídá na otázky proč Skotsko potřebuje nezávislost, jak bude vypadat nezávislé Skotsko, jak bude probíhat přechod či jaké by byly případné důsledky, pokud by nezávislost v referendu přijata nebyla. Druhá a třetí kapitola se věnují stavu veřejných financí a ekonomice – podnikání, pracovnímu trhu, měně, daním a finančním pravidlům a regulacím. Tématem čtvrté části je zdraví a sociální ochrana, detailně jsou rozebrány důchody, systém sociální ochrany, bydlení a komunity, zdravotnictví, sociální péče a sport. Kapitola 5 se zabývá vzděláváním, dovednostmi a zaměstnáváním. Šestá část rozebírá mezinárodní vztahy a obranu, mj. postavení Skotska na Britských ostrovech a v Evropské unii. Sedmá kapitola se věnuje justici, bezpečnosti a vnitřním záležitostem (imigrace a občanství). Tématem osmé kapitoly je životní prostředí, venkov, energetika a zdroje, patří sem podkapitoly zemědělství, rybolov, jídlo a pití nebo ropa a zemní plyn. Předposlední část rozebírá

kulturu, komunikaci a digitalizaci. Poslední kapitola je pojmenována Budování moderní demokracie a obsahuje témata jako ústava, vláda, rovnost a lidská práva, občanská společnost atp. (SNP, 2013, s. 5-6)

Scotland's Future také částečně slouží jako předvolební program SNP, jsou v něm vypsány politiky, které by se snažila v parlamentu nezávislého Skotka SNP prosazovat v případě znovuzvolení v roce 2016. Patří sem nová psaná ústava ponechávající v čele státu britskou královnu a její následníky, vytvoření měnové unie se Spojeným královstvím a ponechání libry jako státní měny, přebrání části státního dluhu Spojeného království, odstranění jaderných zbraní Trident během prvního funkčního období, podpora zaměstnanosti žen, vytvoření patnáctitisícové armády a pětitisícových rezerv, vytvoření nové národní zpravodajské služby, automatické udělení státního občanství Britům narozeným ve Skotsku a také britským občanům žijícím ve Skotsku, daňové reformy, úprava penzí a plánů na zvýšení věku odchodu do důchodu, nahrazení BBC Scotland jinou vysílací službou, znárodnění pošt a některé další. (BBC, 2013a)

3.1.5 Důležitá témata nezávislosti

Mezi tři nejdiskutovanější otázky během příprav na skotské referendum pravděpodobně patřila měna, členství v EU a ropa. V případě měny používané samostatným skotským státem připadaly v úvahu čtyři varianty – pokračování libry v měnové unii se Spojeným královstvím (varianta preferovaná skotskou vládou, britská strana se k ní ale stavěla značně skepticky), pokračování libry bez měnové unie, přijetí eura, nebo, nejméně pravděpodobné, vytvoření vlastní měny. Členství v Evropské unii by odtržením Skotska od Velké Británie pro tento region zaniklo, pro-evropští Skotové by tedy museli znovu zažádat o vstup a projít přijímacím procesem (včetně ratifikace všemi členskými státy). Podle předsedy Evropské komise Jeana-Clauda Junckera by tento proces měl trvat minimálně tři a půl roku. Na nerostných zdrojích dostupných v Severním moři skotská vláda do jisté míry postavila svou argumentaci v oblasti ekonomiky. Plán předpokládal vytvoření fondu pro budoucnost, podobně jako v Norsku. Příjmy z ropy a zemního plynu by měly tento fond naplnit do výše 30 miliard liber. Opozice argumentovala krátkozrakostí plánu vybudovat státní ekonomiku na vyčerpatelných zdrojích. (iDnes, 2014)

3.2 Výsledek referenda a důsledky

3.2.1 Výsledek

Ve čtvrtek 18. září 2014 tedy Skotové v referendu rozhodovali o budoucnosti své

země. Ačkoliv krátce před referendem agentura YouGov zveřejnila průzkum, podle kterého měli těsně navrch zastánci nezávislosti, (BBC, 2014a) hlasování dopadlo podle dlouhodobých předpokladů. Odpověď NE na svých hlasovacích lístcích zaškrtnulo 2 001 926 Skotů – 55,3 % hlasujících. Z 32 obvodů byla častější odpověď ANO pouze ve čtyřech (Dundee City, Glasgow, North Lanarkshire a West Dunbartonshire). Nejvýraznější rozdíl byl na Orknejských, proti odtržení zde hlasovaly více než dvě třetiny voličů. Volební účast dosáhla 84,59 %. (BBC, 2014b)

3.2.2 Reakce prvních ministrů

David Cameron okomentoval výsledek referenda takto: „*Skotský lid promluvil a výsledek je jasný. Udržel naši zemi pohromadě a já jsem potěšen, stejně jako miliony dalších lidí. Jak jsem již řekl během kampaně, zlomilo by mi srdce vidět konec našeho Spojeného království.*“ (Sky News, 2014)

Alex Salmond prohlásil: „*Skotsko se většinově rozhodlo nestát se v této fázi nezávislou zemí a já přijímám tento verdikt lidu. (...) Volební účast 86 % je jedna z nejvyšších v demokratickém světě v jakýchkoli volbách a referendech v historii – to je triumf demokratického procesu a politické participace.* (Sky News, 2014) V reakci na neúspěšné referendum Salmond následujícího dne ohlásil svou rezignaci na post prvního skotského ministra a předsedu SNP. (BBC, 2014c) V obou funkcích ho nahradila jeho nejbližší spolupracovnice Nicola Sturgeon. (The Guardian, 2014a)

3.2.3 Bezprostřední důsledky

Dalším důsledkem byl masivní nárůst členské základny SNP, která v den referenda čítala 25 642 osob. Během několika dní po referendu se ke straně přidalo na 17 000 nových členů, mnoho z nich bývalých labouristů. Podobný nárůst členů v menším měřítku zaznamenaly také další strany podporující nezávislost, Zelení a socialisté. (BBC, 2014d)

Již před zářijovým hlasováním přislíbila Cameronova vláda přenesení dalších pravomocí na skotské instituce, v případě že Skotsko odmítne nezávislost. Mají se týkat především financí a daní. (BBC, 2014e)

Závěr

Úvodní část práce se věnuje vzniku Skotské národní strany a jejím vývojem do roku 1999, kdy vznikl skotský parlament. SNP vznikla postupným slučováním více organizací prosazujících dosažení samosprávy různými způsoby, finální spojení NPS a Skotské strany bylo vyvrcholením dlouhodobějšího procesu. Ze zpracovaných materiálů je evidentní, že obě spojené strany byly svými názory, organizací i skladbou členské základny velmi rozdílné. Tato heterogenita se projevovala v podstatě po dobu celého 20. století častým vnitřním štěpením a nejednotností, která měla neblahý vliv na postavení strany a prosazování jejích cílů. Vnitřní rozkol musela SNP řešit například v roce 1942, kdy ze strany vystoupila skupina kolem Johna MacCormicka, v 50. letech či na přelomu 70. a 80. let, kdy vznikla sekundární organizační struktura, „strana ve straně“ - levicová *79 Group*. Vývoj strany již od jejího založení doprovází spor mezi gradualistickým a fundamentalistickým přístupem k dosažení nezávislosti.

Až do poloviny 60. let hrála SNP marginální roli. To bylo dáno mnoha faktory – výše zmíněnými vnitřními spory, nepřízní politické situace (v předválečném a válečném období se těžko mohla prosadit nacionalistická strana), nedostatkem financí i specifickým britským volebním systémem, který nahrává velkým stranám. Průlom, co se týče zastoupení v parlamentu, přišel v roce 1967, ale již od úvodu 60. let byl patrný nárůst popularity SNP, což bylo dáno mj. levicovějším zaměřením strany a hledáním podpory u dělnické vrstvy. Vrcholu strana dosáhla v roce 1974 – ve dvojích parlamentních volbách získala sedm a jedenáct mandátů, velkou roli zde sehrála kampaň spuštěná po nálezů zásob ropy v Severním moři. Rostoucí popularita nacionalistů a silnější hlasy volající po přezkoumání ústavněprávního uspořádání Spojeného království donutily labouristickou vládu spustit projekt devoluce. Ten SNP podpořila a nesla také odpovědnost za jeho prvotní neúspěch – Skotové si sice v referendu vznik parlamentu těsně odhlasovali, ale nebyla splněna podmínka dosažení souhlasu 40 % všech skotských voličů. Otázka devoluce byla poté na téměř dvě dekády odsunuta konzervativní vládou do pozadí.

80. léta byla charakterizována hledáním nové identity strany. SNP v té době opustila řada zklamaných členů, což bylo doprovázeno rušením místních poboček. Na politickém spektru pokračoval posun doleva a strana přijala proevropskou politiku charakterizovanou heslem „Nezávislost v Evropě“. V roce 1990 byl do čela strany zvolen Alex Salmond, charismatický politik s jasnou vizí – vybudovat z SNP moderní

profesionální sociálně-demokratickou stranu. Devoluce se znovu dostala na program s vítězstvím Blairovy *New Labour* ve volbách v roce 1997, druhé referendum o vytvoření skotského parlamentu přišlo na řadu krátce poté. To bylo tentokrát úspěšné a v roce 1999 byl vytvořen skotský parlament s přesně vymezenými pravomocemi.

Pro postavení SNP v britském politickém systému byly do roku 1999 charakteristické výkyvy popularity a střídání omezených úspěchů se srážejícími neúspěchy a následným dlouhým hledáním nových příležitostí. Straně dlouho trvalo než se dokázala vypořádat sama se sebou a stát se skutečně relevantním, byť malým, politickým aktérem. SNP doplácela na pozici tzv. protestní strany, kdy jí voliči často nedávali hlas jako souhlas s jejím politickým programem, ale jako vyjádření nesouhlasu s počínáním velkých stran, což se projevovalo např. kolísavými výsledky v doplňovacích a řádných volbách.

S vytvořením skotského parlamentu se pro SNP objevila nová příležitost, jak prosadit své zájmy. První dvě funkční období zastávala SNP pozici nejsilnější opoziční strany, v prvních volbách do nového parlamentu získala 35 ze 129 mandátů. Straně nahrával proporční volební systém a velmi těžila také ze stabilního Salmondova vedení, ten se v průběhu 90. let obklopil lidmi vyznávajícími stejný, gradualistický, přístup k získání nezávislosti. O to více stranu zasáhlo, když v roce 2000 Salmond překvapivě z čela strany odstoupil. Jeho nástupce John Swinney nebyl tak silným lídrem, jeho snaha prosadit kolektivní vedení strany spíše obnovila spory mezi gradualistickým a fundamentalistickým křídlem. SNP v důsledku toho ztratila ve volbách v roce 2003 podstatnou část svých mandátů, ale přesto si udržela pozici druhé nejsilnější strany.

V roce 2004 se na post předsedy vrátil Alex Salmond, který se zaměřil na vítězství v dalších volbách do skotského parlamentu v roce 2007. To se mu podařilo, byť jen těsně o jeden mandát. V důsledku nízkého koaličního potenciálu byl nucen sestavit menšinovou vládu, která si odsloužila celé funkční období a dokázala konstruktivní spoluprací s ostatními stranami prosadit řadu svých politik. Hlavního cíle v podobě uspořádání referenda o nezávislosti však dosáhnout nedokázala, neboť ostatní parlamentní strany stály zásadně proti tomuto návrhu. Možným východiskem v tomto ohledu byl pro SNP zisk parlamentní většiny v roce 2011, který se straně podařil, ačkoliv volební systém byl designován tak, aby předcházel vytváření jednobarevných vlád. Druhý Salmondův kabinet již tedy měl velkou šanci prosadit uspořádání referenda, které proběhlo na podzim roku 2014. SNP se postavila do čela kampaně *Yes, Scotland*, nicméně 55% většina Skotů hlasovala pro setrvání ve Spojeném království.

Jaké je tedy postavení Skotské národní strany v britském a skotském politickém systému? SNP hraje v obou systémech rozdílnou roli, což je dáno její specifickou charakteristikou regionální strany. V britském parlamentu v zásadě hájí práva národnostní menšiny, její nejlepší volební výsledek byl dosud zisk jedenácti mandátů, což je při počtu pohybujícím se okolo 650 členů Dolní komory zanedbatelné číslo. SNP pravděpodobně nikdy nebude v pozici, kdy by udávala hlavní tón westminsterské politiky a podílela se na vládnutí. Její uplatnění lze vidět spíše v prosté účasti na parlamentních zasedání, aktivitě při projednávání záležitostí týkajících se Skotska a vysílání zprávy – jsme tu, zastupujeme část společnosti a je třeba s námi počítat. Ve skotském parlamentu je postavení SNP diametrálně odlišné – od jeho založení zde dlouhodobě zastává pozici jedné z nejsilnějších stran. V současné době je v pozici vládní strany, což je projevem zaměření se právě na zisk ve volbách do skotského parlamentu spíše než ve volbách do Westminsteru. Takto stranu vnímali i její voliči, kteří často volili SNP do regionálního parlamentu, ale v britských volbách dávali hlas jedné z velkých stran, většinou labouristické. Nedávné výsledky voleb do londýnského parlamentu ale značí, že tento trend již byl možná překonán. SNP drtivě vyhrála a obsadila 56 z 59 skotských křesel.

Během čtyř funkčních období skotského parlamentu prošla SNP pozicí nejsilnější opoziční strany, strany vládnoucí menšinově a strany s jednobarevnou většinou. Hodnocení jejího působení je velmi provázané s postavou lídra. Do voleb v roce 1999 SNP vedl Alex Salmond a strana dosáhla solidního výsledku. Krátce na to se do čela dostal John Swinney a SNP si v dalších volbách pohoršila, což mnozí dávali za vinu právě novému předsedovi. Poté, co se na nejvyšší stranický post znovu vrátil Alex Salmond, začaly volební preference stoupat a SNP dvakrát po sobě volby vyhrála. Právě kvůli tomuto silnému spojení Salmond – SNP bývala strana nazývána „stranou jednoho muže“. Po neúspěšném referendu převzala vedení Nicola Sturgeon a v první volební zkoušce si zatím vedla více než dobře.

Od roku 2007, kdy se vlády ujal první Salmondův kabinet prosadila SNP množství svých návrhů, přestože vyjednávání s ostatními stranami často prodlužovala legislativní proces. Ve volbách v roce 2011 SNP získala dostatečný politický mandát na to, aby sestavila většinovou vládu a prosadila i nejvýznamnější bod svého programu – referendum o nezávislosti. Logicky se také postavila do čela kampaně *Yes Scotland*, v jejím průběhu vydala velmi podrobný plán přechodu k nezávislosti a budoucnosti

samostatného Skotska. Nicméně ani více než 1 600 000 hlasů na vítězství v referendu nestačilo.

Seznam použité literatury

Monografie

- BRAND, Jack. *The National Movement in Scotland*. Routledge & Kegan Paul Books, 1978, 330 s., ISBN 0710088663
- DEACON, Russell a Alan SANDRY. *Devolution in the United Kingdom*. Edinburgh: Edinburgh University Press, c2007, x, 212 p., ISBN 0748624163
- FINLAY, Richard. The Early Years: From the Inter-War Period to the Mid-1960s. In: HASSAN, Gerry: *The Modern SNP: form Protest to Power*. Edinburgh: Edinburgh University Press, c2009, x, 230 s., ISBN 978-0-7486-3990-8
- KEATING, Michael a Paul CAIRNEY. The New Scottish Statute Book: The Scottish Parliament's Legislative Record since 1999. In: JEFFERY, Charlie a James MITCHELL. *The Scottish Parliament 1999-2009: The First Decade*. Edinburgh: Hansard Society Scotland, 2009, 167 s., ISBN 978-1-906817-21-3
- KOHOUTEK, Jiří. Skotská národní strana a skotský nacionalismus. In: DANČÁK, Břetislav a Petr FIALA. *Nacionalistické politické strany v Evropě*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 1999, 169 s. ISBN 80-210-2247-7.
- LEVY, Roger. *Scottish Nationalism at the Crossroads*. Edinburgh: Scottish Academic Press, 1990, 154 s., ISBN 0707305950
- LINDSAY, Isobel. SNP and Westminster. In: HASSAN, Gerry: *The Modern SNP: form Protest to Power*. Edinburgh: Edinburgh University Press, c2009, x, 230 s., ISBN 978-0-7486-3990-8
- LYNCH, Peter. *SNP: The History of the Scottish National Party*. Cardiff: Welsh Alcademic Press, c2002, vi, 267 s., ISBN 1-86057-004-6
- MACKAY, Colin: SNP and the Scottish Parliament: The Start of a New Sang? In: HASSAN, Gerry: *The Modern SNP: form Protest to Power*. Edinburgh: Edinburgh University Press, c2009, x, 230 s., ISBN 978-0-7486-3990-8
- MITCHELL, James, BENNIE, Lyn a Rob JOHNS. *The Scottish National Party: Transition to Power*. Oxford: Oxford University Press, 2012, 188 s. ISBN 9780199580002
- MITCHELL, James. From Breakthrough to Mainstream: Politics of Potential and Blackmail. In: HASSAN, Gerry: *The Modern SNP: form Protest to Power*. Edinburgh: Edinburgh University Press, c2009, x, 230 s., ISBN 978-0-7486-3990-8
- O'NEILL, Michael. *Devolution and British Politics*. Harlow: Pearson/Longman, 2004,

xvi, 388 s., ISBN 0-582-47274-1.

PITTOCK, Murray G. H. *Scottish Nationality*. Houndmills: Palgrave, 2001, XII, 187 s., ISBN 0-333-72663-4

ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?* Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, Vyd. 1., 280 s., ISBN 80-86429-27-X

STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998, 201 s. ISBN 80-85959-32-1.

Vědecké články, dizertační práce

HOPKIN, Johnatan. Devolution and Party Politics in Britain and Spain. *Party Politics*. 2009, vol. 15. č. 2, s. 179-198.

KASÁKOVÁ, Zuzana. *Vliv devoluce na politiku a fungování Skotské národní strany*. Praha, 2011. 298 s. Dizertační práce (Ph.D.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí dizertační práce prof. PhDr. Lenka Rovná, CSc.

LYNCH, Peter. From Social Democracy back to No Ideology? The Scottish National Party and Ideological Change in a Multi-level Electoral Setting. *Regional and Federal Studies*. 2009, vol. 19, č. 4–5 (October–December 2009), s. 619–637.

Neznámý autor. Scottish Covenant. The Case for a Scottish Parliament. *The Round Table: The Commonwealth Journal of International Affairs*. 1949, vol. 40, issue 157-160, s. 341-346.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. Devoluce na britský způsob aneb Skotsko na cestě od nezávislosti. *Mezinárodní politika*. 2005, vol. 7, r. XXIX, s. 9-11.

TETTEH, Edmund. *Election Statistics: UK 1918 – 2007*. London: House of Commons Library, 2008, 74 s.

Vládní a stranické dokumenty, zákony

Scottish Independence Referendum Act 2013. Dostupný z:
http://www.legislation.gov.uk/asp/2013/14/pdfs/asp_20130014_en.pdf

Scottish Parliament (Contituencies) Act 2004. Dostupný z:
http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/13/pdfs/ukpga_20040013_en.pdf

SNP. *A Constitution for a Free Scotland*. Edinburgh: Scottish National Party, 2002.

SNP. *Choosing Scotland's Future. A National Conversation*. Edinburgh: Scottish

National Party, 2007a.

SNP. *It's Time. 2007 Manifesto*. Edinburgh: Scottish National Party, 2007.

SNP. *Re-elect a Scottish Government Working for Scotland. Scottish National Party Manifesto 2011*. Edinburgh: Scottish National Party, 2011.

SNP. *Scotland's Future. Your Guide to an Independent Scotland*. Edinburgh: Scottish National Party, 2013.

SNP. *Scotland's Party. Manifesto for the Scotland's Parliament 1999 Elections*. Edinburgh: Scottish National Party, 1999.

SNP. *The Complete Case for a Better Scotland*. Edinburgh: Scottish National Party, 2003.

Internetové zdroje a zprávy

1997 General election results summary, 1997. *UK Political Info* [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupné na: <http://www.ukpolitical.info/1997.htm>

1999 Elections to the Scottish Parliament – Results Lookup, 2014. *Election Resources* [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné na: <http://electionresources.org/uk/sct-wls/parliament.php?election=1999>

2003 Election to the Scottish Parliament – Results Lookup, 2014a. *Election Resources* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné na: <http://electionresources.org/uk/sct-wls/parliament.php?election=2003®ion=>

A profile of SNP leader Alex Salmond, 2012. *BBC* [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-11510394>

About Us, 2015. *SNP* [online]. [cit. 2015-01-14]. Dostupné na: <http://www.snp.org/about-us>

Acts of the Scottish Parliament, 2015. *UK Legislation* [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/asp>

At-a-glance: Scottish government cabinet, 2011b. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-13461467>

At-a-glance: SNP programme for government, 2011c. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-14804186>

Choosing Scotland's Future, 2014. *The Scottish Government* [online]. [cit. 2015-04-18]. Dostupné na: <http://www.gov.scot/Topics/constitution/a-national-conversation>

Devolution body members announced, 2008. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-18]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/7371693.stm

Election 2010 – results, 2010a. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné na:

<http://news.bbc.co.uk/2/shared/election2010/results/region/7.stm>

Emphatic SNP win for Swinney, 2000. *BBC* [online]. [cit. 2015-03-19] Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/uk_politics/2000/conferences/snp/938727.stm

Fifth Periodical Review of UK Parliament Constituencies, 2004. *Boundary Commission for Scotland* [online]. [cit. 2015-04-06]. Dostupné na: http://bcomm-scotland.independent.gov.uk/5th_westminster/5th_westminster.asp

FM nominates his Cabinet, 2007. *The Scottish Government* [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné na: <http://www.scotland.gov.uk/News/Releases/2007/05/16161147>

How black gold was hijacked: North sea oil and the betrayal of Scotland, 2005. *The Independent* [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné na: <http://www.independent.co.uk/news/uk/this-britain/how-black-gold-was-hijacked-north-sea-oil-and-the-betrayal-of-scotland-518697.html>

Lessons for SNP, 2001. *BBC* [online]. [cit. 2015-03-21]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/news/vote2001/hi/english/scotland/newsid_1381000/1381339.stm

Margo expelled from SNP, 2003a. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/2701077.stm

McConnell names new cabinet, 2003b. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/3041783.stm

Memorandum submitted by the Scottish National Party, 2004. *Parliament* [online]. [cit. 2015-04-06]. Dostupné na: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmselect/cmselect/77/3110405.htm>

NATO bombing 'unpardonable folly', 1999. *BBC* [online]. [cit. 2015-03-19]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/307225.stm

New Labour because Britain deserves better, 2012. *Politics Resources* [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupné na: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm>

Nicola Sturgeon confirmed as next leader of the SNP, 2014a. *The Guardian* [online]. [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/politics/2014/oct/15/nicola-sturgeon-confirmed-snp-leader>

OTÁZKY A ODPOVĚDI: Proč Skotové touží po nezávislosti? Mají šanci?, 2014. *iDnes* [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/otazky-a-odpovedi-ke-skotskemu-referendu-fph-/zahranicni.aspx?c=A140916_143944_zahranicni_ert

Primary Legislation (Scotland), 2015. *Politics*. [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné na: <http://www.politics.co.uk/reference/primary-legislation-scotland>

Q&A: Scottish independence referendum, 2013. *BBC* [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/mobile/uk-scotland-13326310>

Salmond elected as first minister, 2007a. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné na:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/6659531.stm

Salmond hails 'historic' Euro win, 2009. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/8088358.stm

Salmond's victory speech to MSPs, 2007b. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/6661885.stm

Salmond to lead SNP again, 2004. *The Guardian* [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/politics/2004/sep/03/scotland.devolution>

Scotland election: Issues guide, 2011. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-26]. Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-scotland-politics-12637577>

Scotland elections 2011, 2011a. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-26]. Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/special/election2011/overview/html/scotland.stm>

Scotland votes no, 2014b. *BBC* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results>

Scotland votes 'No': What happens now?, 2014e. *BBC* [online]. [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-29252899>

Scottish elections 2007, 2007. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2007/scottish_parliament/html/region_99999.stm

Scottish independence: Alistair Darling warns of 'no way back', 2012c. *BBC* [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-18572750>

Scottish independence: One million Scots urged to sign 'yes' declaration, 2012b. *BBC* [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-18162832>

Scottish independence plan 'an election issue', 2010. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-18]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-11196967>

Scottish independence referendum deal signed by Cameron and Salmond, 2012a. *The Guardian* [online]. [cit. 2015-05-02]. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/politics/2012/oct/15/scottish-independence-referendum-cameron-salmond>

Scottish independence: Referendum White Paper unveiled, 2013a. *BBC* [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-25088251>

Scottish independence: Vote 'will go to the wire', 2014a. *BBC* [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-29096458>

Scottish Parliamentary and local elections 2007 statutory report, 2007. *The Electoral Commission* [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné na:

<http://www.electoralcommission.org.uk/document-summary?assetid=13224>

Scottish Parliament election 2003, 2003. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/vote2003/scottish_parliament/html/atoz.stm

Scottish Referendum Live – The Results, 1997a. *BBC* [online]. [cit. 2015-03-03].

Dostupné na:

<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/live/index.shtml>

Scottish referendum: Salmond to quit after Scots vote No, 2014c. *BBC* [online]. [cit. 2015-05-06]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-29277527>

Scottish Referendum: What They're Saying, 2014. *Sky News* [online]. [cit. 2015-05-06].

Dostupné na: <http://news.sky.com/story/1338384/scottish-referendum-what-theyre-saying>

Scottish referendum: 'Yes' parties see surge in members, 2014d. *BBC* [online]. [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-29311147>

Scramble to lead SNP as Salmond quits, 2000. *The Telegraph* [online]. [cit. 2015-03-19].

Dostupné na: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1349165/Scramble-to-lead-SNP-as-Salmond-quits.html>

SNP cabinet reshuffle: Culture minister Linda Fabiani sacked, 2009. *Herald Scotland* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné na: <http://www.heraldscotland.com/snp-cabinet-reshuffle-culture-ministerlinda-fabiani-sacked-1.902347>

SNP independence campaign 'starts today', conference told, 2011d. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-29]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-15419108>

SNP plans Scottish independence referendum for autumn 2014, 2012. *The Guardian* [online]. [cit. 2015-04-30]. Dostupné na:

<http://www.theguardian.com/politics/2012/jan/10/scottish-independence-referendum-autumn-2014>

SNP secures Western Isles victory, 2005. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné na:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/vote_2005/scotland/4519491.stm

SNP urges English voters to back hung parliament as it launches manifesto to save Scotland from cuts, 2010. *Mail Online* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné na:

<http://www.dailymail.co.uk/news/election/article-1267504/General-Election-2010-SNPs-Alex-Salmond-backs-hung-parliament.html>

SNP wins slim gain in Dundee East, 2005a. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-11]. Dostupné

na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/vote_2005/scotland/4519649.stm

The 1979 Referendums, 1997. *BBC* [online]. [cit. 2014-11-02]. Dostupné na:

<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/briefing/79referendu>

[ms.shtml](#)

The Calman Commission's recommendations at a glance, 2009. *The Telegraph* [online]. [cit. 2015-04-18]. Dostupné na:

<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/scotland/5542672/The-Calman-Commissions-recommendations-at-a-glance.html>

Timeline: Scotland's road to independence referendum, 2014. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-30]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-20546497>

Timeline: Scottish independence referendum, 2012a. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-26]. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-19907675>

UK General Election 2010 – Summary Results, 2015. *Politics Resources* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné na:

http://www.politicsresources.net/area/uk/ge10/result_summary.htm

Under-fire SNP leader resigns, 2004. *BBC* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/3828657.stm

What is the West Lothian question and why does it matter?, 2014. *The Guardian* [online]. [cit. 2015-04-06]. Dostupné na:

<http://www.theguardian.com/politics/2012/jan/17/what-is-west-lothian-question>

Who won the first Scottish leader's debate?, 2011. *STV News* [online]. [cit. 2015-04-26]. Dostupné na: <http://news.stv.tv/politics/239926-who-won-the-first-scottish-leaders-debate/>